

SEADUSEMUUDATUSED

Planeerimisel peab hakkama arvestama kliimamuutustega

Valitsuse heaks kiidetud planeerimisseaduse ja teiste seaduste muudatused kiirendavad protsessi, aga toovad kaasa ka kohustuse arvestada kliimamuutustega.

JUHAN HEPNER
juhan@le.ee

Planeerimisseaduse muudatuste paketi eesmärk on majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi teatel soov muuta planeerimist lihtsamaks ja tõhusamaks. Näiteks kaob täiesti ära kahest etapist koosnev kohaliku omavalitsuse eriplaneering.

Samas lisandub aga kohustus arvestada planeerimisel kliimamuutuste ja kvaliteetse ruumi põhimõtetega. See kohustus tähendab seletuskirja kohaselt planeeringu elluvijale tõenäoliselt suuremat rahalist kulu, aga toob kestvama ja väärtuslikuma ruumilahenduse.

Riik soovib muuta planeeringumenetluse kiiremaks, aga nõuab samas planeeringute puhul kliimamuutustega arvestamist.

URMAS LAURI

Planeerimisel tuleks edaspidi hinnata, kas kavandatu suurendab või vähendab kliimarisike, samuti leida meetmeid nende riskide leevendamiseks nagu tiheasustusaladel rohevõrgustike ja veekogude planeerimine, et vältida niinimetatud kuumasaarte tekkimist ja juhtida ära tormiga lisanduv sadevesi. Kuni kliimakindla majanduse seadus ei ole vastu võetud, tuleb seletuskirja järgi lähtuda kehtivast kliimamuutustega kohanemise arengukavast.

Kliimamuutustega kohanemine

Haapsalu aselinnapea Helen Rammu ütles, et kliimamuutustega tuleb niikuinii tegeleda ja selle täpsustamine planeerimisseaduses on pigem positiivne. „Kuna seaduses ei ole praegu seda kirjas, pole väga alust midagi planeerijalt või projekteerijalt nõuda,” ütles ta.

„Pea mõistlikuks, et reeglid oleksid sätestatud, siis on ametkonnal töötades, millele tugineda,” sõnas Rammu. „Muidu on nii, et ühes piirkonnas midagi nõutakse ja teises ei nõuta. Kui tingimused on ühtlustatud, on ka projekteerijatel ja planeerijatel lihtsam.”

„Uues Läänemaa valla üldplaneeringus on võimalust mõelda kliimamuutustega arvestatud. Näiteks on üldplaneeringu kaardile märgitud rannas kord saja aasta sees ette tulla võiva üleujutuse ala, mida varasemalt pole tehtud, ja antud seal tingimused ehitamiseks – eesmärk ei ole ehitamist sellel alal täies ulatuses keelata, vaid hoiatada ja üldisemalt juhendada, millega arvestada. Sademe-

vee lahendused tuleb ka praegu planeeringutes ära näidata,” märkis Läänemaa valla planeeringute spetsialist Margus Källe. „Kuumasaared Läänemaa valla kontekstis probleem ei ole ja haljastust kavandatakse ka praegu detailplaneeringute koosseisus,” ütles Läänemaa vallavanem Ingvar Saare.

Küsimus kaasamisest

Eelnõu näeb ette, et kohalikul omavalitsusel kaob kohustus teatada planeeringu avaliku väljapaneku kuupäevadest 14 päeva ette. Läänemaa valla valikukogu esimees Miik Lõhmus ega Läänemaa vallavanem Ingvar Saare ei näe, et kahenädalase etteteatamise nõude kadumine muudaks kohalike kaasamise halvemaks.

„Avalikustamise kohta võiks olla mõistlik etteteatamise aeg. 14 päeva on minu arvates liiga palju. See ei ole ju nii, et on etteteatamine ja siis on vaid üks päev planeering väljas. Avalikustamine ise on kaks nädalat ja üldplaneeringu puhul lausa vist kuu aega,” märkis Lõhmus.

„Avalikust väljapanekust teavitatakse ja see tagab kaasatuse, seda enam, et piirnevate kinnistute omanikke teavitatakse kirjalikult,” märkis Saare.

„Tänapäeval on selline etteteatamine tegelikult eksitav: kui asjast huvituv inimene näeb teadet ja läheb näiteks valla veebilehele planeeringut otsima, ei leia ta seda sealt, sest väljapanek algab kahe nädala pärast,” lisas Margus Källe.

Seadusemuudatused peab heaks kiitma riigikogu.

Eelnõu olulisemad muudatused

Lisatakse kohustus arvestada planeerimisel kliimamuutustega ja kvaliteetse ruumi põhimõtetega. Lihtsustatakse ja lühendatakse menetlusi.

Kaotatakse planeeringuliigina kohaliku omavalitsuse eriplaneering.

Kehtestatud detailplaneering muutub kümne aasta möödumisel kehtetuks, kui seda pole hakatud ellu viima.

Kui kohalikul omavalitsusel ilmub enda paberleht, siis kaob kohustus avaldada planeeringute teated maakondlikus või üle Eesti ilmuvas ajalehes. Kui omavalitsusel paberlehte pole või see ei ilmu teate jaoks õigel ajal, tuleb teade avaldada endiselt maakonnalehes.

ALLIKAS: MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM

Suvelavastus

13. 14. 15. 16. 17. augustil
Vormsi saarel, Hullo külas

VORMSI lugu

Urmas Lennuk AUTOR
Marko Mäesaar LAVASTAJA
Triinu Pungits KUNSTNIK

OSADES:
Raimo Pass (Eesti Draamateater)
Ken Rüütel (Teater Vanemuine)
Eva Püssa, Iris Viru ja teised

PILETID fienta.ee
KORRALDAJA Vormsi vald

vormsi

EESTI
RAHVAKULTUURI
KESKUS

fienta

Lääne Elu ajakirjanik sai kaitseliidu kõrge autasu

Lääne Elu ajakirjanik Juhan Hepner sai kaitseliidu eriklassi teenetemedali liidu tegevuse aastatepikkuse kajastamise eest Läänemaa Hiiu maakonnas.

Medali pani Hepnerile neljapäeval Tallinnas Toompeal ringi kaitseliidu ülem kindralmajor Ilmar Tamm. „See on suur au, aga üllatus oli päris korralik,” ütles Hepner. Saanud autasustamiseremooniale kutse, oli seal kirjas, et kaitseliit tahab anda talle ergutuse. „Ei osanud arvata, et saan medali,” ütles Hepner.

Kaitseliitu Hepner ei kuulu. Eriklassi teenetemedal antak-

se kaitseliidule osutatud teene eest ja see on ainus kaitseliidu aumärk, mille võivad saada ka need, kes pole liidu liikmed. Kaitseliidu strateegilise kommunikatsiooni osakonna spetsialist Tanel Rütman märkis, et kaudselt sai Hepner medali kaitsetahet kasvatamise eest.

„Ka oma muude, näiteks ajaloo teemal lugude eest, mis aitavad hoida ühiseid väärtusi,” ütles Rütman.

Ajakirjanikke on medalisaajate seas ka varem olnud, aga mitte palju. „Pakun, et viie ümber,” ütles Rütman.

Hepner kajastas kaitseliidu tegevust aktiivselt ERRi Läänemaa korrespondendina kümme aastat. „Kaitseliidu suurõpust Orkaan, kohalikke üritusi ja tähtpäevi olen kajastanud järjepidevalt ise neid teemasid ERRile välja pakkudes,” ütles Hepner. Hepner töötas ERRi Läänemaa ja Hiiu maakorrespondendina aastatel 2015–2024 ja naasis Läänemaa Elusse, kui ERR 2025. aasta 1. jaanuarist korrespondendipunkti sulges. Ajakirjanikutööd alustas ta samuti Lääne Elus, töötades seal aastatel 2014–2015.

KAIE ILVES

● JUHTKIRI

Avalikustamist pole kunagi vähe

Valitsuse heakskiidu saanud planeerimis-seaduse muutmise eelnõu läheb nüüd riigikokku arutamisele. Muudatuste mõte on muuta planeerimine lihtsamaks, kiiremaks ja tõhusamaks. Samuti panna planeerijaid arvestama kliimamuutustega. Kui siiani pole planeeringud pidanud arvestama ülejutuste ja kuumalainetega, siis seaduse muutmise järel peavad ning see on meile tulevikku vaadates ainult kasuks.

Samal ajal kärbitakse eelnõu teises otsas avalikustamist ja see on koht, kus ootaks riigikogult mitme punkti parandamist. Eelnõu koostajad on nimelt tulnud mõttele, et omavalitsuste töökoormat saab kõvasti kahandada, kui kärpida praegu kohustuslikku avalikustamist minimaalseni. Sealhulgas ei pea enam avaldama planeeringuteateid ajalehes, kui need ilmuvad omavalitsuse enda häälekandjas.

Loomulikult on Lääne Elul siin oma huvi mängus, seda me ei salga. Omavalitsuste planeeringuteadete tasuline avaldamine toob meile raha sisse. See summa on küll väike, aga väheneva elanikkonnaga väikese maakonna ajalehele on iga sissetulev euro tähtis, sest võib osutuda selleks kaalukeeleks, mis määrab, kui kaua ajaleht veel senisel kujul ja senises mahus ilmuda saab.

Palju tähtsam on aga riigi ja omavalitsuse asjade avalik ajamine. Lääne Elu hinnangul kärbib eelnõu tõsiselt inimeste võimalusi teada saada, milliseid neid puudutavaid planeeringuid omavalitsustes koostatakse ja arutatakse. See pole õige suund. Pigem rohkem avalikustamist kui vähem.

● TEISED LEHED

Nunnad, mungad, vabakutselised

SIRP. Kas pole tüütu teema – vabakutseliste ravikindlustus? Kui Sirp oleks elusolend, oleks tal sellest ammu üledoos. Üheksa aasta eest nentis Ott Karulin sellest kirjutades, et teema on leierdatud, ja paar aastat hiljem tsiteeris sama teemat käsitledes iseennast – et teema leierdatud! Ja nüüd ma jälle leierdan, kirjutab Maarja Kangro Sirbis.

On meiegi valdkonnas neid, kes on kultuurkapitali kaudu saanud mõneks (enamasti paariks) kuuks sotsiaalsed garantiid. Helikunsti, nagu mulle ministeeriumis varjalt teatas noor ametnik, oli selliseid inimesi aasta peale kümme. Ühesõnaga, tegu on ampsukeste süsteemiga, mis pole vabakutselisele jätkusuutlik – kes tahab plaanilisele arsti vastuvõtule minna, peab hoolega ette plaanima, millal ta haigeks jääda kavatseb. Või siis haiguse lähenemist tajudes kiiresti pika romaani valmis vuhtima lootuses, et kulka seda ikka toetab.

Kas vabakutselise looja elu peabki karm olema? Enne oma praegust ametit olin veendunud vabakutseline, maksin ettevõtjana makse, kasutasin hüpoondrikuna ikkagi tasulist arstiabi, ei kurnanud. Neoliberalse loomemajanduse tubli elluviija. Aga kas peab selline olema? Kas vabakutseline, kes end ära ei loomemajanda, võib samuti oma kutsumust järgida ja mitte mõnd *bullshit job*’i otsida? Riigi raha eest lubab ilmalik Eesti vabariik oma kutsumust järgida nunnadel-munkadel, kes elavad usulise ühenduse registrisse kantud kloostris. Nii mõneski vähem usuleiges riigis (nt Hispaanias, Saksamaal) maksavad kloostrid ise oma asukate eest makse. Aga meie riik mõistab, et nad ei tee tasustatud tööd. Teostavad usuvabadust, pakuvad kultuurilist mitmekesisust. Olen elupõlise uskmatusena igati nõus seda tunnistama. Aga – evangeeliumi parafraseerides – eks ole vabakutselised loovisikud sama palju väärt kui nemad? Juhtub ju loojategagi, et nad teevad tööd, mille eest tasu ei saa – ja selle töö vilju naudib (esiialgu?) vaid väike „kloostrielts-kond“. Loovisikute jumal, Eesti kultuur, on ju lausa põhiseadusesse kirjutatud, kirjutab Maarja Kangro.

● LAUSELAEN

„Meie lahendus on see, et inime-
mene on ise nõus. Siis peaks see
ju Eesti õigusruumi mahtuma.“

Vormsi vallavolinik **Ivo Sarapuu** enda algatatud eelnõust, mille kohaselt loodaks saare põliselanike register. Lääne Elu, 19. juuni

NÄDAL

Tšaikovski, pink ja pealinn

Kui Haapsalu ei oleks Eesti mudapealinn, siis võiks ta olla ka meie pingipealinn, sest just siin asub Eesti kõige kuulsam pink – 1940. aastal rajatud Pjotr Tšaikovski mälestuspink.

Seevastu pärispealinnas Tallinnas on viimastel nädalatel tühja koha pealt vihase vaidluse tekitanud üleöö kesklinna pandud kakssada pinki. Paljud inimesed on meeldivalt üllatunud, et saavad nüüd oma kodu- või poeteel mugavalt istuda ja jalgu puhata. Teisi ärritab väga see, et uus pink on pandud just esimese korruse akna alla nii, et selle seljatoelt on pätil võimalik tuppä ronida. Või siis on pink pandud seljaga sõidutee poole nii, et tahes-tahtmata vaatab pingil istuja esimese korruse akendest sisse ning häirib privaatsust.

Toimunu iseloomustamiseks sobib kõige paremini üheksakümnendatel aastatel Venemaa peaministriks olnud Viktor Tšernomõrdini legendaarne lause: „Tahtsime kõige paremini, aga välja tuli nagu alati.“

Alustame sellest, et pinke on meie avalikku ruumi järjest rohkem vaja elanikkonna vananemise tõttu. Eestis on tuhandeid eakaid inimesi – üks neist minu ema – kelle elukvaliteet sõltub sellest, kui kaugele vanad jalad veel kannavad. Kui aastakümnetega sisse harjunud teed kodupoeni või sõbranna juurde enam ühe korraga ära käia ei jaks, siis sõltub kohale jõudmine võimalusest pingi peal puhata.

Siit hädad algavadki. Esiteks kavandavad meie linnaruumi tavaliselt inimesed, kes ei taju eakate – aga ka rasedate ja väikelastega emade – vajadusi. Neile on pink kujunduselement linnaruumis. Muidugi on palju pinke parkides, et inimesed saaksid rohelust nautida. Aga vanematel inimestel ei ole sageli enam jaksu parki jõuda – tean seda teise hõimlase näitel, kes oma lemmikparki istuma enam ei jõua, kuna teel sinna pole võimalik jalgu puhata.

„Seekord proovisime midagi enamat: luua linnaruumi, mis toetab jalgsi liikumist, eakate ja lastega perede

HANNES RUMM
kolumnist

ARVO TARMULA

iseisesevust ning mitmekesisemat tänavaelu,” selgitas Tallinna keskkonnaja kommunaalameti osakonna juhataja Aksel Johannes Part uut mõtteviisi pealinnas. Enam kui 200 pinki paigutati kesklinna põhitänavatele ja ühiskondlike teenuste või äride lähedusse. „Arvestasime eelkõige seda, et puhkamisvõimalus oleks saadaval iga kolmesaja meetri järel.“

Põhimõte on väga õige, aga teostus tekitas ikka paksu pahameelt. Tallinnas paigutati mitte kõik pingid vajaduspõhiselt, vaid üleöö sinna, kus oli linnamaa. Et mitte raisata aega näiteks korteriühistuga pingi asukoha kooskõlastamise peale. Üleöö tehti seda põhjusel, et üks abilinnapea saaks uusi istekohti esitada oma partei suure valimiseelse kingitusena linnarahvale.

Kui hakkad uusi asju tagantjärele selgitama, jääb sõnasõjas kaotajaks niikuinii. Ja kui mistahes koalitsioonis hakkab mõni poliitik ühisest eelarvest kinni makstud projekti esitlema oma isikliku saavutusena, siis vihastab see nii poliitilisi konkurente kui ajakirjanikke.

● Eestis on tuhandeid eakaid inimesi, kelle elukvaliteet sõltub sellest, kui kaugele vanad jalad veel kannavad.

Ringiga loo alguse juurde naastes – 19. sajandi lõpul Haapsalus suvitunud Tšaikovski pink iseloomustab hästi toonast klassiühiskonda. Imelise merevaatega pinki kasutasid mudalinnas sõitnud supelsaksad, vaevalt maalt hobusega Haapsalu poodi tulnud talumees sinna istuda tohtis või julges. Eestlaste jaoks oli tol ajal võimalus avalikus ruumis pingil istuda ikka ainult kirikus, koolis ja kõrtsis.

Kõrget ametit tähistav sõna „esimees“ kõlab inglise keeles „chairman“ ehk otsetõlkes „toolimees“. Keskajal oligi juht sageli ainus inimene ruumis, kellel oli oma isiklik istekoht; veidi vähem tähtsad tegelased istusid pinkidel ning enamik seisis lihtsalt püsti.

Pinkide laiem levik linnapildis algas 18.–19. sajandil koos linnaparkide rajamisega, aga park oli pigem kesk- ja kõrgklassi inimeste vaba aja veetmise koht. Alles 20. sajandil hiljem muutusid pingid kättesaadavaks tavalistelegi inimestele.

Üks tähtis funktsioon on pinkidel linnaruumis veel. Ka Tallinna kesklinnas kasutavad uusi pinke esimestena noored. Neil on oma isiklikku ruumi kodus kõige vähem, ning teretulnud on võimalus omavahel suhelda ilma kohvi või burgeri eest maksmata. Kokkuvõttes – tark investeering pinkidesse parandab nii eakate kui noorte, nii pealinlaste kui lihtsalt linlaste elukvaliteeti.

• UUED NÄITUSED

Illustratsioonikunsti paremik jõudis Haapsalu lasteraamatukokku

Haapsalu lasteraamatukokku saabus poolsada Tallinna seitsmendale illustratsioonitriennaalile „Pildi jõud” pääsenud tööd üle terve maailma.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

„Argentinast, Hispaaniast, Ukrainast, Iisraelist, Iraanist, Columbiast, Kanadast,” loetles Haapsalu lasteraamatukoguhoidja Krista Kumberg autoreid. „Geograafia on ikka väga lai.”

Teisipäevaks oli Kumberg jõudnud üles panna pool näitust raamatukogu esimese korruse saali. Teine pool raamatukogu küünla-saalis ootas veel järke. Kuigi väljapanek on nii uus, et raamatukogu pole jõudnud seda veel väljagi kuulutada, võib näitust julgesti vaatama minna.

Poolsada pilti jõudsid Haapsallu lastekirjanduse keskuse ja kuraatori Viive Noore kaudu. „Meil on privileeg näidata illustratsiooni kui kunsti,” märkis Kumberg.

Päris tuttavaid muinaslugusid seintelt ei leia, aga fantaasia peaks maailma illustratsioonikunsti paremik tööle panema küll. Kumberg osutas „Konni-printsessi” illustratsioonidele: neljale ikoonitaolisele pildile, millele on loonud Ukraina kunstnik Kateryna Shtanko. „See nelik on kõige muinasjutulisem,” märkis ta.

Ukraina kunstniku Kateryna Shtanko illustreerinud muinasjutule „Konni-printsess”. ANDRA KIRNA

Kõige õdusamaks pidas Kumberg samuti Ukraina kunstniku Oksana Drachkovska illustreeritud loole portselanipoest. „Millega nõud portselanipoest aega võiksid veeta,” ütles ta.

Kui esimene pool näitusest on värvikirev ja mänguline, siis

teine pool ehk pildid, mis teisipäeval veel väljas ei olnud, on tumedamates toonides ja tõsisemad. Need on illustreeritud, mis pakuvad rohkem pigem täiskasvanutele, näiteks mustvalged illustreeritud „Punamütsikese” loole ja

kollaažitehnikas loomad-lojused. „Aga üks lapsedki peavad harjuma, et on igasuguseid pilte,” ütles Kumberg.

Peale lasteraamatuiustratsioonide on väljas kaks Hispaania kunstniku Ana Juani pilti George Orwelli „Loomade farmist”.

Neli näitust korraga

Peale illustratsioonitriennaali tööd näeb Haapsalu lasteraamatukogus juunis-juulis veel kolme näitust.

„Näitusi nagu kirjused koeri,” märkis Haapsalu lasteraamatukoguhoidja Krista Kumberg naljaga pooleks. Teise korruse saalis on väljas Läti kunstniku Gusts Linkeviči illustreeritud Ruta Svaža lasteraamatule „Pillapalla muinasjutud” ja Läänemaa 1.–2. klassi laste konkursi „Kui lahti lõon raamatu” parimad tööd. Raamatukogu esimesel korral näeb Haapsalu kunstikooli õpilaste pabertasse (pajemeašee).

Gusts Linkeviči detailirikad illustreeritud jõudsid Haapsallu Jõhvi raamatukogust „Pillapalla muinasjutud” tõlkija Hannes Korjuse kaudu. „Absoluutselt kõik raamatu pildid on väljas. Raamat ise on meil ammu kogus,” ütles Kumberg.

Piltidelt leiab vaataja talle tuttavaid muinasjutte nagu „Kolm pörsakest” ja „Punamütsike”, aga lugude tegevuskäik on segi paisatud. „Kui raamaturiulis valitseb segadus, siis lähevad muinasjutud ka segamini ja vanaema sööb hundi ära,” ütles Kumberg.

Õpilastööde konkursi „Kui lahti lõon raamatu” premeerijad vääriskid auhindade jagamise eest ise medalit, sest preemiad on hästi toredad: rõõmsaima värvikasutuse, seikluslikema töö, harmoonilise värvivaliku ja kelmikuse eest. „No kas ei kõla hästi,” märkis Kumberg.

Haapsalu lasteraamatukogu esimese korruse aknalaua ootavad vaatajaid Haapsalu kunstikooli õpetaja Margit Maldi õpilaste pajemeašest tassid.

Kaie Ilves

Näitus jääb lasteraamatukokku juuli lõpuni.

Tallinna illustratsioonitriennaal on rahvusvaheline näitus, mida korraldatakse 2003. aastast iga kolme aasta tagant. Kui esialgu osalesid seal Läänemere maade raamatukunstnikud,

siis alates 2017. aastast kuraatori valikul ka maailma ülejäänud riigid.

Tallinna seitsmendale illustratsioonitriennaalil osales üle 80 kunstniku 26 riigist ja näitusel Tallinnas arhitektuurimuuseumis oli väljas üle 300 töö.

SISUTURUNDUS

Maaküte puurkaevudega – vaikne ja ökonoomne lahendus Läänemaal

Stabiilne soojus, vaikne töö ja madalad kulud – Läänemaa koduomanikud valivad üha sagedamini maakütte, mille südameks on sügavale maasse rajatud soojuspuuraugud.

Energihindade kõikumine ja soov loobuda fossiilkütustest on tekitanud ka Läänemaal kasvava huvi töökindlate ja säästlike kütelahenduste vastu. Üheks parimaks valikuks on puurkaevudel põhinev maaküttesüsteem, mis kasutab soojusallikana maapõue loomulikku soojust – tasuta, stabiilset ja aasta ringi kättesaadavat.

Miks valida puurkaevudega maaküte?

Sobib ideaalselt Läänemaa kodudele, suvekodudele ja ühistutele

Läänemaal on palju madalama energiavajadusega hooned, mille kütmine tavaliste lahendustega on ebamugav või kulukas. Maaküte puurkaevudega tagab ühtlase soojuse ka väiksemates või harvemini köetavates majades – näiteks suvilates, puitmajades ja väikeelamutes.

Süsteem töötab automaatselt ja vaikselt, mis teeb selle ideaalseks just piirkondadesse, kus väärtustatakse vaikust ja rahu.

Kõige ökonoomsem lahendus kütmiseks ja jahutamiseks

Efektiivsus (SCOP) on 25–30% kõrgem kui õhk-vesi süsteemidel – see tähendab ka kuni 30% madalamaid elektriarveid. Maaküte võimaldab ka hoone jahutamist suvel – mugavalt ja säästlikult.

Kütte hind alates 25 €/MWh

- Radiaatorküttega hoonetes (50/30 °C): ligikaudu 30 €/MWh
- Põrandaküttega hoonetes (35/30 °C): umbes 25 €/MWh

Maaküte on pikaajaliselt odavam kui elekter, gaas või pelletid.

Pikaaegne ja hooldusvaba töökindlus

Maaküttesüsteem teenib 20–30 aastat ning ei vaja sagedast hooldust ega inimsekkumist – eriti oluline suvekuude puhul, mida ei kõeta pidevalt.

Sobib kõigile hoonetele, ka ajaloolistele

Läänemaal leidub nii moodsaid eramuid kui väärikaid mõisahooneid – maaküte sobib mõlemale. Sügavale rajatud soojuspuuraugud võtavad vähe ruumi ja ei riku kinnistu vaadet ega olemust.

Tiptehnoloogia, mis ei sega naabreid ega loodust

Eesti Puurkaev OÜ kasutab Saksa tiptehnoloogiat, mis võimaldab meil puurida veega, mitte kõrgsurve kompressoriga.

See tagab, et naaberkaevude vesi ei lähe sogaseks ega hakka välja ajama – lahendus on vaikne, keskkonnasõbralik ja naabrite märkamatu teostatav.

Kliendid kiidavad ka Läänemaal

Eesti Puurkaev OÜ on teinud arvukalt projekte Läänemaal, sh Haapsalus ja Noarootsis.

Kliendid hindavad meie kõrget töökultuuri, puhast ja korrektset tööprotsessi, süsteemi töökindlust ning kvaliteetset järelteenindust.

Terviklahendus ühest kohast

Meie täisteenus hõlmab:

- projekti ja kooskõlastuste tegemist,
- soojuspuuraukude rajamist,
- soojuspumba paigaldust,
- hooldusnõustamist.

Tegeleme kõigega – Sina naudid vaikust ja väikeseid arveid. **Uuri järele** – esmane konsultatsioon on tasuta!

FOTO: TARMO EERIK

EESTI PUURKAEV

+372 52 200 80

puurkaev@puurkaev.ee

www.puurkaev.ee

● ANTS LAIKMAA MUUSEUM

Urmas Lüüs peab Laikmaaga kahekõnet

Reedel kunstnik Ants Laikmaa majamuuseumis avatud Urmas Lüüsi näitus „Kes aias, kes aias?” pole klassikaline näitus, sest Lüüsi looming on sobitatud Laikmaa elukeskkonda nii, et seda on esmapilgul isegi raske eristada.

KAIKE REILJAN
kaire@le.ee

Kas nikerdatud puust eri suuruses sõrmed rippumas või vitriinkapis on Laikmaa või Lüüsi looming? Või pealuu aknaalusel laual? Või laual reas seisvad väikesed pealud meenutavad maskid klaaskuplite all? Või klaasist kastis olev kipskäsi, millel üks sõrm ära murdunud?

Sõrmed ja pealud meenutavad maskid on Lüüsi looming. Nagu ka liigestest lahti võetud toolid kanapeel, toolidel või hoopis põrandal lõsutas, ning pealuu kujutisega padjapüür Laikmaa voodis.

Aknaalusel laual olev pealuu on aga muuseumieksponaat, kuigi näituse puhul kohta vahetanud, nagu ka kipskäsi. Selle pealuu järgi pidid joonistama Laikmaa ateljeekooli pürgivad õpilased, kipskäsi aga on Laikmaa enda käejäljend. „Kui seda hoolikalt vaadata, on tal sõrmes pealuuga sõrmus,” ütles Lüüs.

Pealuu andis suuna

Pärast kümneaastast pausi Laikmaa muuseumisse näitusepaika vaatama tulnud Lüüsil juhataksidki pealuu ja sõrmeta kipskäsi suuna kätte. „Kui nägin seda ühe sõrmeta kätt, tõmbas see kuidagi käima,” ütles Lüüs, kes asus siis näituse tarbeks hooga puust sõrmi graveerima.

Viimaseks tõukeks sai aga muuseumi müügiletis silma jäänud postkaart Laikmaa maalist „Noorik”, kus on kujutatud Läänemaa rahvarõivais pruuti, kelle näo asemel on pealuu. „Siis sain aru, et ma ei saa sekkuda oma agenda ja tulla siia oma asja tegema,” rääkis Lüüs.

Kunstniku algne mõte oli ehitada näitus üles inspireerituna Tampere toomkirikus asuvast soomeroosi kunstniku Hugo Simbergi freskost „Surma aed”. „Kui siia kohale jõudsin, sain aru: Simbergi maalist ei saa asja,” tunnistas ta. Nii ongi algsest mõttest jäänud ainult näituse peal-

Kunstnik Urmas Lüüs ei pelga oma loomingus kasutada pealuid, kipskäsi ega nikerdatud sõrmi.

kiri „Kes aias, kes aias?” ja näitusetutvustuse tekst.

Näituse tarbeks otsis Lüüs hoopis koduse riidekapi riulilt välja kingakarbi, kuhu oli peitnud kümme aastat tagasi valminud pealuid meenutavad maskid.

„Need tulid sellest, et mul jäi avokaadokoor kõõgilauale seisma. See hakkas mingil hetkel servadest kuivama ja mõtlesin, et prooviks siit midagi välja lõigata ja ära kuivatada,” rääkis Lüüs. Olles koorele näo pähe lõiganud, meenutas see kunstniku sõnul Borneo kuivatatud pead. „Sealt tekkis mõte, et midagi nendega edasi teha. Sõin siis hästi palju avokaadot ja hakkasin neid [koori] edasi arendama.”

Toona jõudsid maskid küll näituse asemel riidekapi riulisse, et nüüd õigel hetkel sealt välja tulla ja Laikmaaga dialoogi pidama hakata. „Siin muuseumis on mustanahalise surimask ja pealuu, nii et kõik hakkas kokku mängima,” rääkis Lüüs.

Lüüs lisas, et laual klaaskuplite all reas olevaid maske võib ju võtta ka kui tema sisseastumiseksamit Laikmaa töölaual. „Kas ta nendest ka ise midagi arvaks...,” arutles ta.

Laikmaa majamuuseum ei ole näituse tegemiseks lihtne koht, sest seal pole lagedate seintega tühja ruumi, kus töid eksponeerida. „Kui oleksin lille- ja kassimaalija, siis arvaksin, et siia millegi tegemine on õudusunenägu. See ei ole ju näituste tegemise ruum,” sõnas Lüüs.

Lüüs ei ole aga lille- ja kassimaalija, vaid installatsioonikunstnik, kes suudab oma loomingut Laikmaa elu- ja ateljeeruimidesse sulatada nii, nagu kuuluks see sinna. „Mulle meeldib väga idee, et kui pole siin ammu käinud, siis ajab segadusse ja esimese hooga ei saa aru, kas see on Laikmaa oma või minu,” tunnistas ta ka ise.

Et Lüüs Laikmaale sobib, on aru saanud ka tema sõbrad. „Kui ütlesin sõpradele, et teen Laikmaa muuseumis näitust, ütlesid nad, et see on täpselt sinu koht,” rääkis kunstnik. Ta lisas, et on varem näitusteks selliseid fiktiivseid majamuuseume ehitanud. „Aga siin on see kõik olemas.”

Tagasitulek

Näitus „Kes aias, kes aias?” on mõnes mõttes nagu kadunud poja tagasitulek. Haapsalust pärit

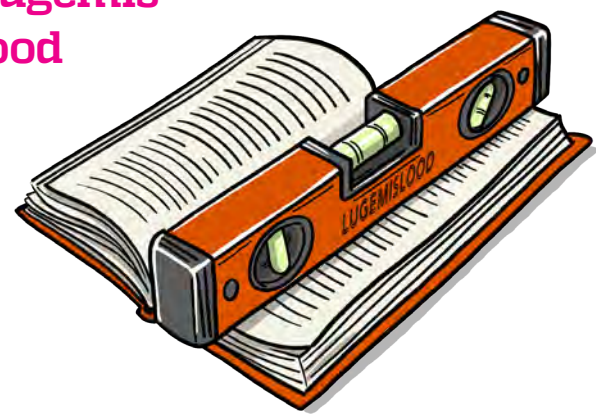
Lüüs näitas siin loomingut viimati kolm aastat tagasi Haapsalu linna galeriis näitusel „Kõik on seotud iseendasse”. Pärast seda on ta kunstiringkondades laineid löönud Kumu näitusega „Härä N-i elu ja surm. Urmas Lüüsi kodanlikud ruumid”.

Ta on pälvunud Eesti kultuurkapitali kujutava ja rakendus-kunsti valdkonna peapreemia koos Hans-Otto Ojastega tehitud installatsiooni „Öökull huiakas ja samovar undas ühtevalu” eest ja Kristjan Raua preemia erakordselt viljaka 2024. aasta loomingulise tegevuse eest. Sellest aastast on Lüüs ka kunstnikupalga saaja.

„Eesti kunstis ei ole praegu kuumemat nime kui Urmas Lüüs,” ütles Tallinna galerist Mailis Timmi poolteist aastat tagasi, kui Lüüs avas tema Tütar galeriis Prantsusmaal ja Tšiilis nähtud katoliiklikest kalmistutest inspireeritud näituse „Inimene! Jumal on su loonud eimil-lestki ja seda on sinu puhul liiga sageli tunda”.

Urmas Lüüsi näitus Laikmaa majamuuseumis jääb näha augusti alguseni.

Lugemis-lood

Teistmoodi raamat

Kuigi Lääne-Nigula raamatukoguhoidja Diana Ots teadis juba lapsena, et temast saab bibliotekaar, keeldus ta lugema õppimast. Korralikult selgeks sai ta selle kunsti alles teises või kolmandas klassis.

Miks nii hilja? „Mind ei huvitanud,” ütleb Ots lühidalt. Kasvanud üles alevikus, oli ta õuelaps. „Olin kogu aeg õues. Lugeda ma ei tahtnud,” ütleb ta. Koolis pidi, aga kui keegi sunnib, siis tema ei taha ja punkt.

Aga selgeks see asi sai ja edasi määras Otsa saatuse juba Risti raamatukoguhoidja Viisu Sinisaar, eestiaegne proua, kelle juures raamatukogus hakkas laps käima. Sealt sai ta Karl May „Winnetou” ja valas indiaanilugude kohal pisaraid. „Appi, kui põnev,” ütleb Ots veel nüüdki „Winnetoust” rääkides.

Üsna pea suunas proua Sinisaar terase tüdruku oskusliku käe ja lõputu leebusega juba täiskasvanute riulite vahele, sest laste- ja noortekirjandust oli toona vähe. „Viiu oli kõige soojem, siiram ja targem inimene, keda ma olin näinud. Tema oli põhjus, miks minust üldse raamatukoguhoidja sai,” ütleb Ots.

Raamatukoguhoidjaid arvatakse olevat lugenud absoluutselt kõiki raamatuid. Küllap nii ongi, sest äsja magistrikaadi kaitsnud Ots palub vabandust, et pole pool aastat keskendunud muule kui koolitööle, märgib, et on õpingutega seoses läbi lugenud ka kõik läbipõlemisega seotud raamatud ja punub riulite vahele. Naaseb ta teosega, mida soovib absoluutselt igatühele, kaitsagu siis parasjagu kraadi või mitte.

Üle kümne aasta läbirääkijana pantvangikriise lahendanud Chris Vossi „Unusta kompromissid” annab nõu, kuidas kriitilises olukorras ühist keelt leida. „Tõeliselt huvitav,” ütleb Ots ja punub taas riulite vahele. Seekord naaseb ta perekonnasaaga „Pruudid olid jalgas kollased saapad” teise osaga. Autor Katherine Pancol. Tegevuspaik Bordeaux’ veinimõis. Sama pealkirjaga esimene osa on Otsal juba läbi.

Ja olengi lõksus, kimbatuses nagu palju kordi varemgi, kui mõni järjekordne raamatukoguhoidja ulatab mulle säravi silmi raamatu põhjendusega, et see on nii teistmoodi raamat, ja paneb siis suu naksti kinni.

Just seda Ots teebki. Hüüatab, et nii teistmoodi raamat. Ja esimest korda küsin ma, mida see raamatukoguhoidjate keeli õigupoolest tähendab, nõndaviisi rõhuga sõnadel „nii” ja „teistmoodi” öelduna. „No teistmoodi. Kui sa lugema hakkad, siis saad kohe aru,” ütleb Ots. Ja püüab mulle seletada. Nagu lapsele. Et tuum tuleb välja hiljem. Ei anna kohe kätte, kuigi lugu ise hakkab kerima ja jookseb silme ees nagu film. Tänapäeva kirjastuse „Punase raamatu” sari, kuhu raamat kuulub, on nagunii hea.

Või noh, kuidas sa ütled, et hea. Või et ei ole hea. Kui kellelegi raamat meeldib, siis tema jaoks ongi see hea. Lauset „Tahaks midagi head!” on Ots elus väga palju kuulnud ja kuuleb veel. Aga kuidas siis seda head igatühe jaoks leida? „Sellepärast ei tohigi raamatukoguhoidjad iga paari aasta järel vahetuda,” ütleb Ots. „Sa õpid oma lugejaid tundma ja tead, mis kellelegi meele järele on. Ja vahel soovivad prooviks midagi teistsugust.” Ots punub kolmandat korda riulite vahele ja naaseb Norra kirjaniku Nina Lykke „Surmahaigusega” – Eesti Raamatu „Põhjamaade romaan” sarja kuuluva hõbedaste kaantega teosega.

Kui palju kordi on ta saanud vastuseks „Ei-ei-ei! Ma ei taha surmaga mingit tegemist teha!” ja kui palju on ta leidnud julgeid ja tänulikke lugejaid, kes siiski on riskinud. „See on see, et ei tohi lasta end pealkirjast ära ehmatada,” ütleb Ots. „Surmahaigusel” ei ole surmaga suurt pistmist. See on ajastu iroonia arsti silmade kaudu. Aga selleks ju asjatundlikud raamatukoguhoidjad olemas ongi, et lugejaile juhatust anda.

KAIKE ILVES

KEELETARK

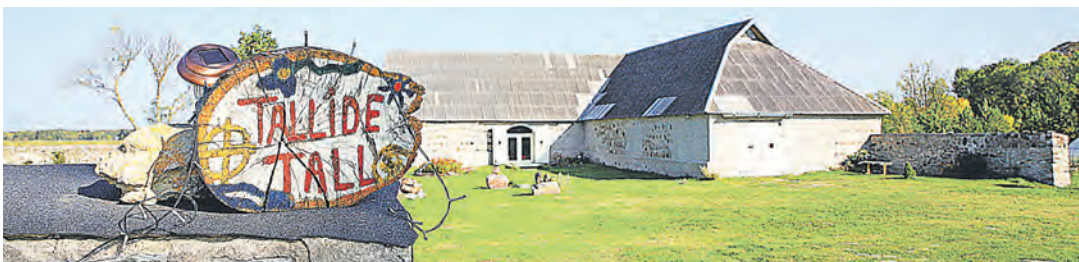
Suvised reietused

Suvi ja reisimine käivad käsi-käes – või hoopis suvi ja reietused.

Tammisaare pikkis oma teostesse palju murdesõnu, kuid ühtlasi käis ta sõnadega mänguliselt ümber. Näiteks „Tõe ja õiguse” II osas arutab usuõpetuse õpetaja: „Jalg – jalutama, reis – reisima. Aga ehk oleks parem: reis – reietama. Pauluse reietused.”

Kuigi reietused on jäänud „Tõe ja õiguse” kaante vahele, ei tähenda, et seda sõna tuulutada ei võiks.

Põnevaid reietusi algavaks suveks! MONIKA UNDO

Vormsi galeriid Tallide Tall peavad arstidest Kahro Tall ja Anneli Tall kuuendat aastat. ARVO TARMULA

Olev Soansi näitus jõudis Vormsisse

Kunstnik Olev Soansi 100. sünniaastapäevale pühendatud näitustest avanes Vormsi galerii väljapanev viiendana. Kultuurilooliste piltkaartide näitused on ka Esna galeriis, Järva-Jaani muuseumide keskuses, Kärvi muuseumis ja Wittensteini tegevusmuuseumis.

Vormsi galeriis on Maive ja Jüri Rute kogust paarkümmend pilt-

kaarti ning Soansi vabagraafika näidetena „Õunapuu”, „Mänd”, „Ehupuud” ja „Kadakas”.

Vormsi galerii nimega Tallide Tall tegutseb Suuremõisas, seda hoiavad käigus arstid Kahro ja Anneli Tall. Peamiselt on eksponeeritud Tallide suguvõsa kunstnike tööd. Tänavu on väljas Pärtel Talli animatsioonid ja Iris Tal-

li digikunst 11. klassi uurimistöö raames. Taiesed on inspireeritud muusikateostest. Töödel on QR-koodid, mis suunavad lugude juurde YouTube’is.

Kaspar Talli pliiatsigraafika on inspireeritud Läänemaa loodusest. Igas töös on peidus kass, kelle leidmine kutsub piltidesse süüvima. KAHRO TALL

Lääne-Nigula raamatukoguhoidja Diana Ots.

Kõmsi kalmistu väike punane värav on tulijate ootuses avali.

Kõmsi kalmistu on rajatud 1889. aastal.

Karuse kalmistu tööriistakuuris valitseb puhtus ja kord.

Karuse kalmistu väravakabel. Karusele on maetud baltisaksa perekonnad Wistinghausenid, Middendorffid, Rennenkampffid, Hoyningen-Huened ja Stackelbergid.

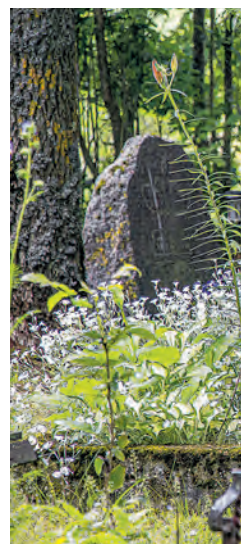
11 X KAIRE REILJAN

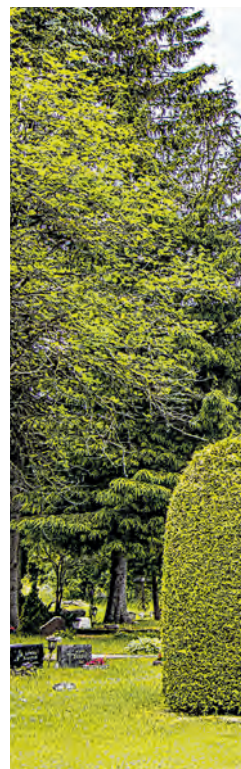
Perekond Uluotsa hauaplatsid Kirbla kalmistul.

Kirbla kalmistu üle valvab käteta Jeesuse kuju.

Kadakkaera kasvanud

Ridala uut kalmistut

● MAASURNUIAD

Reportaaž ühegi hingeliseta: kalmistu

Kalmuaedadel on kõigil oma nimi, nagu ja iseloom, isegi mood: kes kasvatab ehteks sõnajalgu ja hostasid, kes mähkub kastehein

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Jaanipäeva eel heljub surnuaedades vast niidetud heina lõhn. Kalmistud sõltuvad nähtamatust käest, kohaliku omavalitsuse, kalmistuvahi, külaseltsi omast. Käest, mis niidab, paneb käimlasse rulli paberit, sätib tööriistad kuuri alla ritta, rehitseb teed.

Käed on erinevad. Kas pole just kalmistud kohaliku omavalitsuse visiitkaart?

Ridala vana kalmistu, kl 10.50

Ridala vanal kalmistul säutsuvad noored varblased. Tänavused. Suvi pole ka enam vastne, hakkab täis kasvama. Viltuse ristiga sepišvärava kõrval kiviaia peal õitseb põisrohi.

Valgeks lubjatud kabel punase kivituse all. Kalmude vahel lakkavad kirikakrad, pisikesed õienutid ebaharilikult kõrgete varte otsas. Üldmulje: minimalistlik, lastakse rahus olla.

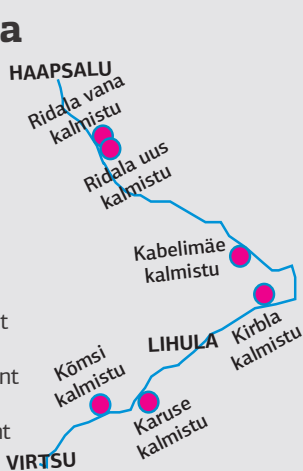
Lõhnab vast niidetud heina järele. Kaev annab vett.

Tikripõõsasse kasvanud roostes rist. Vanad ja väga vanad, piirid kaotanud kalmud. Igal sammul tunne, et jalge all võib olla kellegi viimne puhkepaik. Tunne, et siin on rahu ka neil, keda keegi enam ei mäleta.

Infotahvlil kalmistuvahi telefoninumber ja nimi. Ilme. Kalmistupühad surnuaedade kau-

Asukoht ja haldaja

- **Ridala vana kalmistu**, Ridala–Nigula tee esimene km, Haapsalu linn.
- **Ridala uus kalmistu**, Haapsalu–Laiküla mnt seitsmes km, Haapsalu linn.
- **Kabelimäe kalmistu**, Haapsalu–Laiküla mnt 30. km, Lääne–Nigula vald.
- **Kirbla kalmistu**, Risti–Virtsu mnt 37. km, Lääneranna vald.
- **Karuse kalmistu**, Risti–Virtsu mnt 55. km, Kinki külaselts.
- **Kõmsi kalmistu**, Risti–Virtsu mnt 60. km, Lääneranna vald.

pa, kuupäevad. Numbrid, kust tellida muusikat ja matjat, hauakive ja -piirdeid.

Kes kalmistu üle valvab? Ei selgu. Aga pole vahet. Nähtamatu käsi on jättnud kabelisse tööriistad, sildistanud prügikastid, toonud kabeli ette pingi, kus jalga puhata, ja pannud hauamärgi mujale maetud surnutele: „Siin süüta küünal neile, kelle hauale sa minna ei saa.” Kenotaaf on märkimist väärt.

Satun Ridala kihelkonnas sündinud ja Põgari-Sassi vallakoolis õppinud sordiaretaja ning Eesti esimese pomoloogiadoktori Aleksander Siimoni (1900–1970) haua peale. Kogemata, sest viidad juhatavad küll prügimäele, aga mitte Polli sordiaretuskeskuse asutaja kalmule. Kalmu piirava heki see-

eest on nähtamatu käsi püganud joonlaua järgi.

Ridala uus kalmistu, kl 11.15

Viidad ja ristiga sepišvärav on samasugused kui vanal kalmistul, ainult rist on otse ning väravast ühel ja teisel pool on kaks laternat. Värava taga kaks sammaldunud kivimürakat, pink ja plekk-katusega kabel, ukse ees vana kooli haak, kabelis... Oh sa pois! Missugune ornung! Riilulid! Riilulitel reas laternad, hauaküünlad, tikud, vaasid, kiviinglid, isegi plasttool. Võta aga kaenlase, tassi hauaplatsile ning puhka vahepeal jalga ja selga.

Või imetle kalmuaeda. Hiigla kõrged, vanad elupuud nagu vaikivad trollid, kes tarduvad päikese

tõustes ja ärkavad ellu, kui viimne valguskiir kustub. Männid, hõbe- ja niisama kuused, püगतud ja pügamata, ühe ja mitme tüvega väärrikad valvurid.

Elupuumüüri avauses peidab end kalm, teist valvavad elupuud neljast küljest.

Kui oleks selline žanr nagu kalmistuarvustus, siis saaks Ridala uus surnuaed Michelin kolmest tärnist kolm või isegi neli juba ornungi ning okaspuurikkuse eest, aga see pole kaugeltki kõik.

Kalmudel sitsivad tööriistakuurist juba tuttavad inglid ja laternad, aga ka rusikasuurused klaaskuulid kivipihkudes. Triibutatud liiva asemel katab piireteta hauaplatse mura, hauakivide ees õitsevad väikesed kompaktsed lilleklumbid.

Ja kivid ise, ei midagi traditsioonilist. Neisse on tahutud aknaid, neist eenduvad kotkad ja nügude külgsaated. Üldmulje: kalmistu nagu kunstisaal.

Infotahvlil kalmistuvahi number ja nimi. Ave. Taas kalmistupühad surnuaedade kaupa, kuupäevad. Numbrid, kust tellida muusikat ja matjat, hauakive ja -piirdeid.

Kes kalmistu üle valvab? Ahaa! Ridala valla kalmistueeskiri! Oot, millal see Ridala vald kaduski? 2017. aastal.

Kabelimäe kalmistu, kl 11.50

Kabelimäe surnuaiast Haapsalu–Laiküla maantee ääres vuhiseb

elu mööda mõlemat pidi: kord Haapsalu, kord Virtsu poole. Surnuaed ise, väike ümar mütsakas, kõrgub selle kohal.

1950. aastatel tee-ehituse ajal leiti sealt katkuhaigete ühishaud. Surnuaia keskel asus kabel, mille asemel kasvab nüüd neli vana pärna. Kalmistu ise on iidne: vanim säilinud kivirist 1460. aastast. Kõike seda ütleb internet. Kalmistu infotahvlil jagavad oma numbreid kaevumeister, rauapood, metsa kokkuostja, kiviraidur, lumesahk ja piiblikool.

Ronin mähke. Vana värava kõrval kasvab noor elupuu. Kiviaia peal kastekann, aia najal vildakil kärud ja rehade labidad. Nojah. Miks ka mitte. Peaasi, et olemas.

Tulijat tervitab täies õies jasmiiin. Kalmistusügavusse viib kitsas rada. Põlispuud varjavad valguse. Seisatan viivuks, süda saapasääres, nagu Bilbo Baggins Sünklaane servas.

Ega see võrdlus üle pakutud olegi. Kabelimäe surnuaed on täis salasoppe ja -käike ning nurgataguseid, sirelitesse ja keisrikroonidesse kasvanud hauadu ning radu, mis viivad eksiteele ka kõige oskuslikuma orienteeruja. Hämaras miraažina valendavad kadakkaera kasvanud hauad näivad kõik ühesugused.

Pea hakkab ringi käima. Üldmulje: labürint.

Tagapool avaneb lage niitmata heinamaa, nagu oleks kalmistu äkitselt otsa saanud. Põlvini kas-

teheinas ja angerpistides kahlanud, leian heinamaaservast kaevu, rea haudasid. Ja muidugi sireleid.

Üha uutel radadel ekseldes kohtan ikka ja jälle ühte ja sedasama metsmesilast, kes triibulise matsaka kalmistuvahina peab mul mõrinal silma peal.

Kirbla kalmistu, kl 12.20

16. sajandi alguses Kirbla kiriku juurde rajatud kalmistule on maetud baltisakslastest Fersenid ja Wistinghausenid, Jüri Uluots, õigusteadlane ja poliitik, ning Rõude külaseltsi hing ja maa sool Ants Maripuu. Igatsen taga Karuse kalmistu väravas asuvat infotahvlit tuntud lahkunute nimede ja juhatusega, kus hauad asuvad. Aga mida pole, seda pole.

Teadete tahvlil lipendab rebenenud kalmistueeskiri, kelle koostatud, ei tea. Öösi mätta ei tohi, koeri kalmistule kaasa võtta ei tohi, jalgrattaga sõita ei tohi ja üleüldse on igasugune omavoliine tegevus kõvasti keelatud.

ZZ Shop ehk kunagises Coopi toidupoes avatud Kirbla motoäri kutsus kohvi jooma, kiviraidur lubab, et puhastab hauakivid, graveerib tähed ja numbrid. Kristlik piiblikool annab teada, et tuldagu.

Välgust armistatud vahtra all kükitab südamekujulise avausega majake. Irvakil ukse tagant paistab labidas, viltu seinajal. Poti asemel auk põrandas, laud pehastunud.

ud haud Kabelimäe kalmistul.

Kabelimäe kalmistu kaev.

valvavad elupuud nagu tardunud trollid.

Ridala uue kalmistu tööriistakuur.

Kenotaaf Ridala vanal kalmistul.

stute välimääraraja

ja sirelitesse.

Turske kiviaia peal lокkab kukehari. Kirikuaias kaks suurt halli hauaplaati: „Siin hingab Kalda Prits (1774–1887) ja tema naine Kai (1771–1843) Vanamõisast.” Kiriku tornitipus taeva taustal joonistub välja kukk. Kirikuaeda kirjavad margareetad. Fersenite ja Wistinghausenite vahel on uus moodne QR-koodiga haud. Platside virvarr. Liivatatud platsid. Heledate rusikasuuruste munakividega kaetud platsid. Kergkruusaga kaetud platsid. Plaatidega kaetud platsid. Noolsirged teed. Hostad. Veel hostasid. Üldmulje: hostad.

Kõige kohal kõrgub kooruvast rüüs ilma käteta Jeesuse kuju: „Mina olen ülestõusmine ja elu.”

Kõmsi kalmistu, kl 13.40

1889. aastal rajatud ja alla hektari suuruse õigeuskukalmistu värav, tööriistakuur ja ristiga kemmerg oleks justkui teisest maailmast: rootsipunased ja usaldusväärsed. Värava peal käsitsi kirjutatud silt teatega, et 28. juulil ootab ülem-preester Jüri Ilves lahkesti kalmistupüha pidama.

Kuskil täristab rästas. Infotahvlit ei ole. Rohi on vast niidetud, lausa golfimuru madaluseks püगतud. Lai sammaldunud tee nagu vagu viib kalmistu sügavusse põliskuus-keede all. Heinalõhna asemel heljub õhus roosade pojengide hõng. Haudadel palju kunstililli. Kasteheina kasvanud väikese lapse kalm.

Üldmulje: boheemlik kord, mis tekib iseenesest juhul, kui väga ei viitsi, aga süda on sees.

Karuse kalmistu, kl 14.15

Kui kalmistuarvustus žanrina oleks olemas ja Ridala uus sur-nuaed saaks Michelini kolmest võimalikust neli tänni, siis Karuse saaks viis. Ka Karusel valitseb ornung nagu Ridala uuel kalmistul. Rehad on nõõri mööda reas ja riulis tikud ning tulemasin, aga see pole kaugeltki kõik.

Tööriistakuuri seinale on nähtamatu käsi sättinud kalendri. Põrand on plaaditud ja uhipuhas. Pingid on ka. Kuuri ees ja sees. Või mis kuur see heledaks lubjatud sein-tega avar hoone ikka nii väga on.

Teises tiivas asub kempis ehk kullakamber, nagu silt ütleb. Otse loomulikult on ka seal palju ruumi, rull paberit ja lillevaas ning valitseb puhtus ja kord.

Vesi tuleb vasknupuga kraanist. Valamu on kivist. Seina peal hoidik helevaigete pabersalvrätikutega.

Kalmuaeda pääseb jalgvära-vast. Väravakabelini viib lai hele tee, kabeli kõrval kiviaia peal sit-sib kiviingel ja kännu peal veel kaks, sellised pisikesed ja hea-tahtlikud kalmuhaldjad, kes val-vavad kõige üle.

Haagin kümmekond aastat tagasi korda tehtud väravakabeli aknaluugid lahti, luukide tagant avaneb vitraaz. Paremal allamä-ge kooguga kaev.

Väravakabelist edasi tuleb bal-tisaksa Wistinghausenite kabel, perekonna järeltulija Saksa suur-saadiku Henning von Wisting-hauseni algatusel korda tehtud 1993. aastal.

Kõrged sõnajalapuhmad. Män-nid. Isegi unustatud hauad näi-vad olevat korras ja rajad haua-platside vahel äsja triibuliseks rehitsetud, nii et ei julge õieti astudagi.

18. sajandi lõpus rajatud kal-mistu ligi 4000 hauaga on üks Läänemaa suuremaid ja jaga-tud üheksaks kvartaliks. Info-tahvel jalgvärava kõrval annab põhjaliku ülevaate. Kaardi järgi saab haridus- ja muude tegelas-te hauad üles otsida.

Karusele on maetud balti-saksa perekonnad Wistinghau-senid, Middendorffid, Rennen-kampffid, Hoyningen-Huened ja Stackelbergid, 1930. aasta-tel tegutsenud külapiltnik Karl Täht, Vatla kooli direktor Vello Kaptein, Massu ja Virtsu kooli direktor Julius Ilves ning Mets-küla kooli asutaja ja hilisem Tal-linna reaalkooli direktor Gun-nar Polma.

Tasub uitama minna küll. Pin-ke on palju, saab vahepeal jalga puhata. Üldmulje: juunis valitseb Karuse mändide all vast niidetud heina lõhna asemel isegi kalmis-tu kohta iseäralik rahu.

Loe ka eelmist kalmistureportaazi Lääne Elu 24. mai paberlehest.

Kiikuvad kurekellad

Õitsevad ühed mu aialemmikud – lõbusad ja mitmevärvilised kurekellad. See taimeperekond on eesti keeles ja isegi pea igas murdes saanud oma nime kurgede järgi – rahvasuu nimetab neid lilli paik-konnast olenevalt veel ka kuresaabasteks ja kure-kingadeks, kurekuppudeks ja kurekübarateks. Aga nende lillede ladinakeelne nimi *Aquilegia* on tuletatud ladinakeelsest sõnast *aquila*, mis tähendab kotkast. Suured ja ilusad linnud mõlemad. Et kurekella õisi vaadates võib mõte minna lindudele, pole tegelikult väga üllatav, sest enamiku kurekellaliikide õitel on küljes väikesed vahvad nokad või kannused. Ning kõrgematel liikidel kiikuvad need õied ebatavaliselt pikkade paljaste õievarte ülaosas, mis võib tõesti meenutada kurgede pikki peeneid jalgu.

Kurekellad kasvavad põhjapoolkera parasvöötme looduses igal pool, nii ka meil. Eestis on puisniitudel, võsastike ja lehtmetsade servades üpris levinud harilik kurekell (*Aquilegia vulgaris*). Tema õied on tumesinised ja kõrgus jääb tal 50–70 cm vahele. Aedades ja taimekaubanduses võib vahel leiduda aga samuti roosa- ja valgeõielisi ja mõnel juhul isegi täidisõielisi harilikke kurekelli, mis on mõnikord looduslikud mutatsioonid, aga enamasti sordiaretuse vili. Harilik kurekell on ainus Eestis looduslikult kasvav kurekellaliik. Aedades teda muidugi kasvatatakse ka, aga siis juba enamasti selle sorte.

Kõik teised kurekellaliigid on meil aga levinud ainult aedades, näiteks Alpidest ja Apenniiniidest on pärit tõmmu kurekell *Aquilegia atrata*. Taimegeneetikud viimasel ajal muidugi väidavad, et see ei olegi omaette liik, vaid harilik kurekella alamvorm *Aquilegia vulgaris ssp. atrata*, aga peab siis lihtsa asja alati keerulisemaks tegema. Tõmmul kurekellal on, nagu nimigi vihjab, kõige tumedamad õied kurekelladest üldse. Need on väga tumelillad, lausa mustjad, ja taim ise on harilikust kurekellast madalam, 40–50 cm kõrgune.

Kõige levinumad on aedades siiski hübriidse aed-kurekella (*Aquilegia x cultorum*) sordid ning neid liigub kaubanduseski kõige rohkem. Aed-kurekell on saadud harilikku kurekella Ameerika loodusest pärit sinise kurekellaga (*Aquilegia coerulea*) ristates ning pärast ristates nendega veel teisigi kurekellaliike. Nii on saadud terve hulk ilusaid sorte, mida õie tunnuste järgi võib üldjoontes jagada kolme suurde rühma. Esiteks need, mille õied on suhteliselt väikesed, rohkem või vähem voldilised ja lühikeste kannustega, valged, roosad ja violetsed. Teiseks suurte avatud õite ja pikkade kannustega eredavärvilised kurekellad (näiteks „Mc Kana” sordirühm), ja kolmandaks keskmise õiesuurusega täidisõielised (näiteks „Barlow” sordirühm). Ja ega see aretustöö neil veel lõppenud ole.

Kanada kurekell, *Aquilegia canadensis*, on sordist olenevalt hästi varieeruva kasvukõrgusega. Looduslikult oma kodumaal Põhja-Ameerikas kasvab ta lausa 90 cm kõrguseks, aga meie taimekaubanduses liiguvad peaaegu ainult tema sordid, mis jäävad kasvus palju madalamaks (umbes 50 cm), kuid kannavad see-eest suuremaid õisi. Kanada kurekella õitel on punased kroonlehed ja kannused, aga kollased tupplehed. On ent üksikuid sorte, millel ka tupplehed on punased.

Põhja-Ameerika mandrilt USAst ja Mehhi-ko põhjapoolsest osast on pärit ka kuldkollane kurekell, *Aquilegia chrysantha*, imposantne, kõrge ja kaunis lill. Ta upitab meeldival mullal kasvades oma õievarred lausa meetri kõrguseks või natuke ülegi, ja tema õied on samuti suured, isegi umbes 100 ml kohvitassi mõõtu. Kuid see ole-neb sordist, sest kuldkollasel kurekellal on neid-ki. Kahjuks ei ole ta Eesti aias sama talvekindel kui teised kurekellaliigid, sest vaadake, kust ta pärit on. Parasjagu sel kevadel olengi üsna ärritunud selle peale, et minu kuldkollase kurekel-la täidisõielise vormi noortaim on talvel hävinud ning ma ei saa aru, miks. Ometi polnud ju õieti talvegi. Samuti tundub olevat välja läinud

kuldkollase kurekella lihtõieline vorm, mis mu paraadpeenras rõõmsalt seitse aastat õitsenud on. Aga see kadu on seletatav.

Nimelt ongi kõik kurekellad üsna lühikese elueaga püsikud. Kõrgemad liigid õitsevad peen-ras 5–7 aastat ja siis surevad – kuid enne külva-vad ennast õnneks ise edasi. Seda muidugi juhul, kui aednik ei ole karmikäeline rohija ja neist see-mikutest juba pisikesena ilma ei jää. Kurekella-de seemikud on alguses aeglasevõitu arengu-ga ja väga lihtne on näiteks kõplaga lähenedes neid mitte märgata – ja ma arvan, et täpselt sel-line saatust minu kuldkollast kurekella tabaski. Nüüd on ainuke variant tema kasvukohal silmad hoolega lahti hoida ja loota, et äkki kuskilt siiski tärkab veel mõni pudenenud seemneke. Juhul, kui ma ära õitsenud õisi liiga hoolsalt ära lõiga-nud pole. Ka selles ei saa ma kindel olla, sest üldi-selt ma ikkagi lõikan oma kurekellad ära õitse-nuna maha, mitte ei lase neil kupardel sügiseni õõtsuda. Nii kehtibki kurekellade puhul jälle see tõde, et aianduses on mõnikord targem olla natu-ke liiga laisk kui liiga virk. Aga ainult mõnikord.

Veel hullem on see järelikasvu probleem madalakasvulistel lehvikjatel kurekelladel (*Aquilegia flabellata*) ning tema sugulastel Jaapani kurekelladel (*Aquilegia flabellata var. pumila*). Need kaks on kõigest 15–30 cm kõrged, kuid neil on oma väikese kasvu kohta üsnagi silmatorkavalt suured õied, hea hulk sorte ja erinevad värvid. Ükskõik mis sordist nad on, näevad nad alati tohutu armsad välja ja on mu suured lemmikud. Aga kahjuks on nende eluiga kõigest 3–4 aastat, ja kõik see, mis ma väikeste seemikute kogemata väljarohimise kohta rääkisin, kehtib siingi.

Üks iseärasus on kurekelladel veel: nende eri liigid ja sordid tolmlevad ülima heameelega oma-vahel ja kui sel toimuda lasta, kasvab meil peen-ras varsti tont teab mis. Need isetekkelised hüb-riidid on küll muidugi ilusad, aga kui on soov mõne koha peal kindlat sorti hoida, siis ei tohiks tema lähedale teistsugust kurekella enam istu-tada. Parem, kui neil on vähemalt kuus meetrit vahet, muidu on emataime hääbudes selle ase-mel meil hoopis teistsuguse välimusega kure-kellakrantsid, kellel sordiga enam suurt mida-gi ühist ei ole.

Kasvukohana eelistavad kurekellad parasniis-keet huumusrikast maad ja kergest poolvarju. Kuiv ja lahja pinnas hommikust õhtuni paistva pä-kese paistel ei ole nende rida. Kuigi nad kannatavad selle päikese välja, kui pinnas vaid niiske püsib. Asi on selles, et lageda päikese käes ena-masti ei püsi.

Igatahes soovitan hoolimata kogu sellest pal-junemisega seotud jamast ikkagi kurekelli soo-jalt. Nad on ilusad. Ja nad õitsevad juunikuus just täpselt sellel ajal, kui kevadlilled on läbi, aga päris suvised pole veel õieti alustanud, ja aed tun-dub natuke õietühi. Nad sobivad väga hästi kok-ku pojengide, idamagunate, lupiinide või aed-iiristega, moodustades niimoodi vägagi maalili-si ansambleid. Laskem neil siis särada.

Kurekellad.

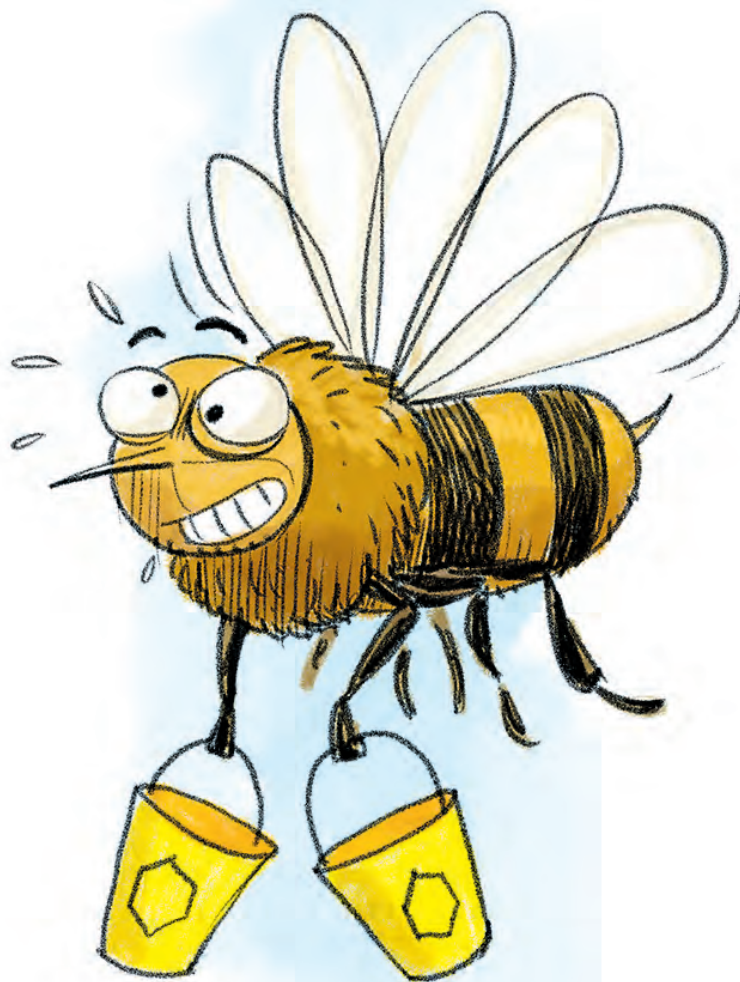
AIDI VALLIK

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

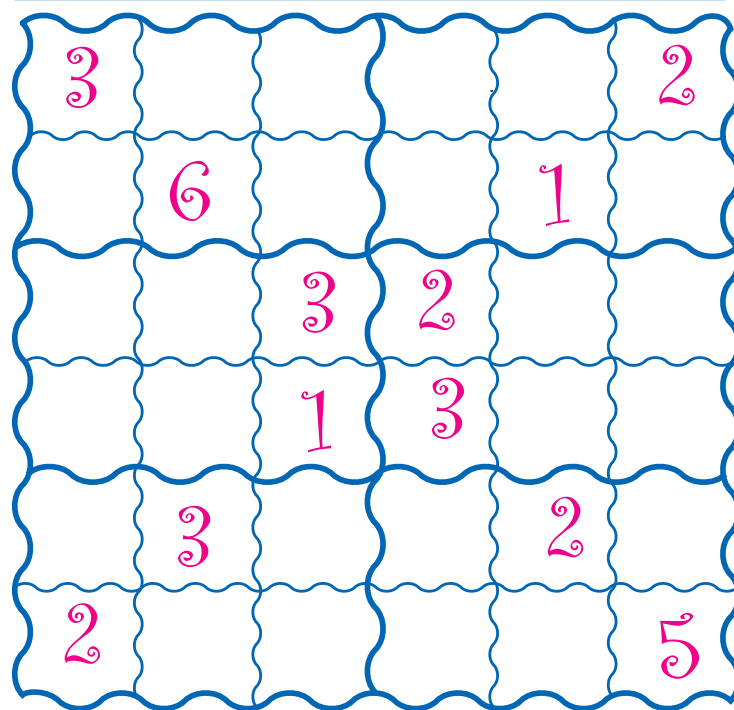
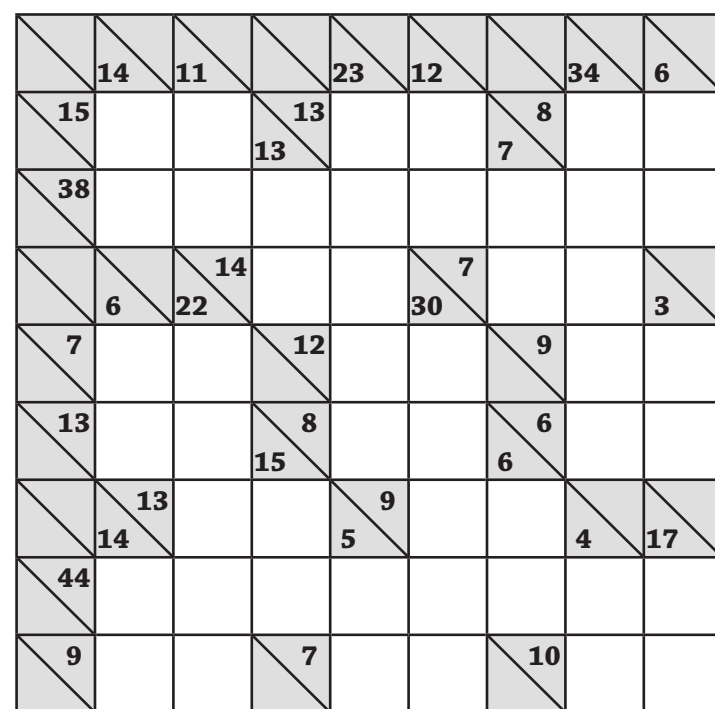
lastekas

SUMISEDES MESILANE
LENDLEB MÖÖDA LILLI,
HUVITAV, ET TAL EI LÖÖ SEST
KÕRVAD ENDAL PILLI.
SUMM-SUMM-SUMM,
JA JÄLLE LILLEST
RÜÜPAB NOKATÄIE
JA VEAB TARUS KÄRJED TÄIS
NII MÖÖDA LILLI KÄIES.

MESILANE VIRGALT TÖÖTAB,
SUVI ON JU PIKK,
KUNI TULEB KÄRGI VÕTMA
MUHE MESINIK.
JÄTAB OSA MUMMUDELE,
OSA KOJU VIIB.
TERVE TALVE SEDA METT
ME RÕÕMSALT SÖÖME SIIS.
TÄPSELT NAGU MESILASED
OMA TARUS KÄRJEST
SEDA VÕTAVAD JA SÖÖVAD
KUUDE KAUPA JÄRJEST.

LASTESUDOKU

KAKURO

TOORAINE		PUUHARU	VÄIKE KIVI- TERRASS UKSE EES	SEE ON	LAIM	MÕISTE-	NAND-	SELLEL	KOLE	TAHTMINE PILLIDA	T NAABER	IGAVIK	MINA- TEADVUS	ALEVİK TARTU- MAAL	IRIIDIUM	VEIDRIK	HÖLMİK- PUU								
SKELETT					OKEI!																				
KAHEKSA ELEKTROO- DIGA ELEKT- RONLAMP							BIO- GAASILINE SÜSIVESINIİK				KALA TALISPORDI- ALA														
EOSTAIM				KEHTIVA KEELUGA PIIRKOND TRÄNI											RADOON AJALOOLINE PROVINTS IIRIMAAL										
RAADIUS		KÄSKKIRI ULTIMA ...			OFF TOPIC ESINEMIS- AVALDUMIS- VORM			KALA SÜGISÕUNA- SORTIDE RÜHM					NUKK NAISENIMI												
SIDESÕNA			EHMUNUD HÜUATUS NORRA ANSAMBEL			PÖÖRANE PILJARDI- KEPP					SUKELPART RV KERGE- JÕUSTIKULIIT					P NAABER RUTEENIUM			RASKE- JÕUSTIKU KAALU- KATEGORIA	LÜHILAINE	VÄIKE VILJELUS- ALA	REEDE	INDIVI- DUAAL- ELAMU	MÕRVA SOORITA- MISE VAHEND	VÄIKE KOGUS JOODAVAT
SILMAHAIGUS									VIRK EESTI END. NÄITLEJA (IN+NIMI)					STRONT- SIUM HISPAANIA PRINTS			VEINISORT VERTIKAAL- NE KÕRGUS- VAHE								
EHTEASI																									
																						KALA			

Eelmise lehe vastus: kõvernokk-rüdi.

23. juuni

00:05 Hea Karma haigla **00:50** Midsomeri mõrvad. Riietatud tapmiseks **02:20** Elu parim nali **03:20** Don Juan Tallinnas **04:25** TV oraakel **04:50** Köverpeegli klassikat **05:30** Kelle laul on lauldud. Paroodiad Linnateatri näitlejatelt **06:25** Suust suhu. Muusikamäng **07:15** Osoon. Kindral ja kirjanik **07:45** Wend Weis **08:15** Klassiga väkke **09:00** Vabadussõja lugu **10:00** Eesti mäng **10:45** Võidupüha paraad **12:25** Pitka legend **13:25** Minu meri **13:30** Kihnu Virve merelaulud **14:45** Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola **16:50** Eesti lood **17:20** Siin me oleme! **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Marko Matvere ja VLÜ 35 **21:00** Aktuaalne kaamera **21:20** Pool sajadint värske Apelsin **22:20** Merelaulude öölaulupidu. Karaoke versioon **23:25** Unusta-matu JAM

00:40 Godzilla vs. Kong **02:45** Brokenwoodi mõrvad **04:40** Seiklus Hiinas **05:10** Postimees. ee **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Rikas Eesti **06:30** Suve-reporter+ **07:40** Rokikoer **09:00** Tom ja Jerry **11:00** Erik Kivisüda **13:05** Soo **15:00** Salmonid. 25 aastat hiljem **17:00** Laulud sõdurile **19:15** Ööküaline. Mait Malmsten **20:10** Vigased pruudid **21:55** Jan Uuspõld läheb Tartusse

00:10 Väga suurepärane härra Dundee **01:55** Midsomeri mõrvad: Kes tappis linnukese? **04:00** Stop! **04:25** Võimalik vaid TikTakis **04:45** TV3 uudised **05:15** Kaks Kanget Austraalias **06:00** TV3 uudised **06:30** Väike Houdini **07:50** Jänku Juss **08:00** Nelly Jelly **08:15** Nelly Jelly **08:30** Nelly Jelly **08:50** Marmaduke **10:35** Shoomy Odušseia **11:05** Ränirahnud **12:55** Beethoven **14:55** Robotid **16:50** Õigus õnnele **19:00** Ivo Linna 75: Üks ja ainus suurtontsert **22:20** Curly Stringsi simman lauluväljakul

00:15 Las jääda kõik, mis hea **01:10** Võõramaalane **02:05** Tartu 2024. Justament ja Stefan Autovabaduse puisteel **04:25** ERR.ee uudised **07:00** Claude **07:10** Peeter Pikk-kõrv **07:25** Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:55** Pörsas Peppa **08:00** Karu Karla **08:05** Pörsas Peppa **08:10** Ella, Oscar ja Huu **08:20** Sam ja Julia **08:30** Mikik-Mikk ja seenerahvas **08:40** Ollie ja Kuu **08:50** Hiir Hops **09:00** Supilinna Salaselts **10:45** Täheleaev **12:00** Eurolaul **12:50** Eesti imelised aastaajad **13:00** Kuulsuse narmid **14:25** Nii kõlab armastus. Suvekontsert **15:30** Kardemoni linna rahvas ja rõõvild **16:35** Riuklikud loomad **16:40** Kapten Stella **16:45** Sam ja Julia **16:50** Pips ja Popi **17:00** Kauboihamster Villi **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Hiir Hops **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Miriami kodutu koer **18:15** Miriami rohelised täpid **18:20** Luka lustisõidurong **18:30** Iideefix **18:45** Lucas **18:50** Mikik-Mikk ja seenerahvas **19:05** On meie keskel suvi **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Sissi. Keisrinna saatustlikud aastad **21:20** Terve Eesti jaaniõhtu **22:30** Terve Eesti jaaniõhtu **23:05** Terve Eesti jaaniõhtu

24. juuni

00:25 Sähvatus. Mahavoki laulud **01:15** Jaanipäeva segu **01:45** ETV kuld **02:45** Malev **04:35** Ivo Linna. Laulud läbi aegade **05:30** ETV Huumori kuld **05:55** Slaager **07:20** Chuck Norris vs Muttika ja Hermaküla **07:35** Siin me oleme! **08:40** Kui käes on jaanipäev **08:45** Tõuse ja sära! **10:00** Eesti mäng **10:45** La Peebo läbi peegli **12:00** Mäng nimega Justament **13:00** Urissaare kauboid **14:40** Üksi ja üheskoos. Kersti Kreismann ja Andres Raag **15:40** Jaan Tätt. Sõbrad, teiega on hea **17:10** Mehed ei nuta **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** ehk, uhhuduur **20:00** Metsavennad **20:30** Sinu uus sugulane **21:00** Aktuaalne kaamera **21:20** Leelo: Ükskord me naerame niikuinii **22:20** Andrea Bocelli – 30 aastat laval **23:55** Grantchester

00:05 Asjad, millest me ei räägi **02:10** Tiptund **04:00** Tiptund **05:40** Postimees. ee **06:00** Kodus ja võõrsil **06:30** Rikas Eesti **07:00** Space Jam: uus algus **09:15** Scoob! **11:10** Roald Dahli „Nõiad“ **13:15** Vigased pruudid **15:00** Mehed **17:05** Tõnis Ninemets grow-up comedy „THE KID“ **19:00** Ööküaline. Piret Kalda **20:00** Eesti matus **21:50** Klassikokkutulek **23:45** Päevad, mis ajasid segadusse

00:00 Tähtede KolmeDok: Kuidas vanasti pidu pandi ja miks ma sellest varem rääkinud pole? **01:00** Rõõmurull **02:20** Will ja Grace **02:45** Kaks kanget Austraalias **03:45** Võimalik vaid TikTakis **04:05** Jüri ja Gretgeka külast külla **04:50** Uurija Vera **06:00** Oglikud **07:45** Nelly Jelly **08:00** Koerlane ja kolm Musketärikoera **09:50** Väike Houdini **11:00** Nelly Jelly **11:25** Beethoven **13:20** Ränirahnud Rock Vegases **15:20** Garfield 2: kahe kassi lugu **17:00** Sõda vanaisaga **19:00** Paddingtoni seiklused **21:15** Eesti tähed: Ragnar Klavan **21:50** FIFA klubide MM 2025: Benfica – Bayern

00:05 Kuidas peaks seksima? **01:35** Glastonbury **02:35** Heiki teisel pool **02:45** Terve Eesti jaaniõhtu. Videodisko **04:10** Nõitud **04:39** ERR.ee uudised **07:00** Claude **07:10** Miriami kodutu koer **07:15** Miriami rohelised täpid **07:25** Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Riuklikud loomad **07:55** Pörsas Peppa **08:00** Luise ja Oliver **08:15** Luka lustisõidurong **08:25** Sam ja Julia **08:30** Karulaane jenka. Eesti Raadio Laulustuudio tütarlastekoor **08:35** Mikik-Mikk ja seenerahvas **08:45** Väike nõid Zouk **08:55** Vaba päev. Laulupesa **09:00** Nukitsamees **10:15** Notsulood **11:10** ETV live **12:10** Kormoranid ehk Nahkpükse ei pesta **14:00** Grand Dorado **15:30** Operatsioon Ai **16:00** Mikik-Mikk ja seenerahvas **16:10** Väike nõid Zouk **16:20** Puuonni lood **16:30** Mutihärra Mutik **16:40** Kriipsu Juku kodu **16:45** Sam ja Julia **16:50** Pips ja Popi **17:00** Kauboihamster Villi **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Hiir Hops **18:00** Floor paneb reeglid paika! **18:10** Rebased ja mägrad **18:20** Luka lustisõidurong **18:30** Iideefix **18:45** Lucas **18:50** Operatsioon Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Eesti lood **20:00** Jaanilust toimetab Lucy Worsley **20:55** Jan Uuspõld ja Ago Anderson. Piiri peal **23:10** Saar **23:50** Nicole Kidman. Silmad pärani lahti

25. juuni

00:40 ehk, uhhuduur **01:10** Meri ja Orav **02:05** Kreisiraadio tänutuur **03:05** Marko Matvere ja VLÜ 35 **04:30** Meie Uduvere **04:50** Elu parim nali **05:50** Tuulelohe, luulelohe **06:10** Sinu uus sugulane **06:40** Anne Veski **06:45** Prillitoos **07:45** Maahommik **08:30** Tippkohtumine **09:00** Ohtliklendl **10:00** Eestimäng **10:45** La Promesa **11:45** Ühe maja lugu **12:15** Kirjanike radadel. Richard E. Grantiga **13:15** Elu võimalikkusest maal **13:45** Reisilumber Eesti **14:45** Solsidan **15:10** Mörsja **16:05** Mida teie arvate? **17:00** Õnne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Segasummasuvila **20:00** Maitse sünd **20:30** Õhinapõhised Kuubal **20:55** Kultuuri kodu **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaatega lõunal **22:00** Puls **22:45** Rock-Hotel. Kuidas läks sul see mäng **23:45** Solsidan

01:55 Tiptund **03:40** Segased päevad **04:10** Rikas Eesti **04:40** Postimees. ee **05:30** Kodus ja võõrsil **06:00** Sport on õhus **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Ööküaline **09:00** Mesinädalad Korsikal **11:00** Roaldi retked Eestis **12:00** Elamusi täis Eesti **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Monk **15:00** Mägiapäädjad **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suve-reporter **20:00** Kuldvillak **20:35** Lenna ja Lauri Ilmaveerel **21:35** Papsid **22:35** Heeringas Veenuse öäl **23:05** Kaks kanget Ameerikas

00:00 Ema vaba õhtu **02:05** Õigus õnnele **04:05** Eesti tähed **04:30** Võimalik vaid TikTakis **05:00** Uurija Vera **06:00** Nelly Jelly **06:15** Nelly Jelly **06:35** Väike Houdini **07:50** Kirgede torm **09:00** Kätemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Normanni uskmatud seiklused **11:30** Üheotsapilet **12:30** Lindmaa seiklused **13:30** Võimalik vaid TikTakis **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher **16:30** Kirgede torm **17:30** Kätemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Suurlotokolmapäev: Rooside sõda **21:30** Meistrite teekond **21:35** Meistrite teekond **21:45** Meistrite teekond **21:50** FIFA klubide MM 2025: Borussia – Ulsan

00:45 Suveöö unistus **02:20** ETV live **03:20** Notsulood **04:19** ERR. ee uudised **07:00** Claude **07:10** Kauboihamster Villi **07:20** Pips ja Popi **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Floor paneb reeglid paika! **08:05** Mutihärra Mutik **08:15** Puuonni lood **08:20** Mikik-Mikk ja seenerahvas **08:35** Pörsas Peppa **08:40** Väikenõid Zouk **08:50** Sam ja Julia **09:00** Härra Lapsti lasteteater **09:40** Miriami piknik **09:45** Minu lemmikloom **09:55** Kauges külas **10:00** Osoon **10:30** Reisle minuga **10:55** Minu Eestimaa **11:00** Betty diagnoosid **11:44** 100 spordihetke **11:45** Täheleaev **13:00** Peab kõva mees olema **13:25** Jüri Üdi klubi **14:20** ETV live **15:15** Karula rahvuspargi peidetud väärtused **15:30** Operatsioon Ai **16:00** Ernest ja Celestine **16:10** Ernest ja Celestine **16:20** Puuonni lood **16:30** Mutihärra Mutik **16:40** Edmond ja Lucy **16:45** Sam ja Julia **16:55** Oodo **17:00** Peeter Pikk-kõrv **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Hiir Hops **18:00** Floor paneb reeglid paika! **18:10** Rebased ja mägrad **18:20** Ernest ja Celestine **18:35** Väike lühinägelik boamadu **18:45** Lucas **18:55** Operatsioon Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Osoon **20:00** Eeden **20:55** 100 spordihetke **21:00** Eestlane, atleetide kuningas **22:00** Võõramaalane **23:00** Ukraina sõdurite võitlus **23:50** Teekond emaga

26. juuni

00:10 Mida teie arvate? **01:05** Segasummasuvila **01:35** Ohtlik lendl **02:30** Reis ümber Eesti **03:30** Ajavaod **04:01** ERR. ee uudised **06:45** Prillitoos **07:40** Eesti imelised maamärgid **07:45** Maahommik **08:30** Tippkohtumine **09:00** Ohtliklendl **10:00** Eestimäng **10:45** La Promesa **11:45** Teisikud **13:05** Elu lugu **13:30** Maitse sünd **14:00** Reis ümber Eesti **15:00** Solsidan **15:20** Mida teie arvate? **16:15** Puls **16:40** Puls **17:00** Õnne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Segasummasuvila **20:00** Ühemaja lugu **20:30** Elu võimalikkusest maal **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaatega lõunal **21:55** Kultuuri kodu **22:00** Puls **22:20** Puls **22:45** Kirjanike radadel **23:45** Ühe pere muusika

00:00 Tuvikesed **00:30** CSI: Vegas **01:25** Viimane võmm **02:20** Kelgukoerad **03:15** CSI: Vegas **04:05** Luksuskinnisvarahaid **05:05** Postimees. ee **05:20** Kodus ja võõrsil **05:50** Kellele kuulub su süda? **06:30** Suve-reporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Kaks kanget Ameerikas **09:00** Unelmate hotell **11:00** Roaldi retked Eestis **12:00** Lenna ja Lauri Ilmaveerel **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Monk **15:00** Külade detektiivid **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suve-reporter **20:00** Kuldvillak **20:35** Master-Chef Eesti **22:05** Kodud rahaks **23:05** Kaugele siit

00:00 Metsik **02:30** Läbi suve Taaviga **03:00** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera **06:00** Spidey ja tema imelised sõbrad **06:35** Jänku Juss **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kätemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Abikäsi **11:30** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **12:30** Lindmaa seiklused **13:30** Võimalik vaid TikTakis **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher **16:30** Kirgede torm **17:30** Kätemaksukontor **18:30** Kahevõitlus **19:00** TV3 uudised **20:00** Võimalik vaid TikTakis **20:30** Suvelasend **21:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **22:30** Üle ja ümber **23:00** Ellujäämine kontoriväliselt

01:45 Voodist voodisse **02:10** Soundcheck **02:40** Reisile minuga **03:11** ERR. ee uudised **07:00** Claude **07:10** Kauboihamster Villi **07:20** Floor paneb reeglid paika! **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:55** Ernest ja Celestine **08:05** Mutihärra Mutik **08:20** Pörsas Peppa **08:25** Oodo **08:30** Puuonni lood **08:40** Sam ja Julia **08:45** Peeter Pikk-kõrv **09:00** Härra Lapsti lasteteater **09:45** Miriam merehädas **09:50** Minu lemmikloom **10:00** Osoon. 28 aastat lugusid **10:30** Reisle minuga **10:55** Betty diagnoosid **11:40** Juurdlust toimetab Lucy Worsley **12:35** Looduse värvid **13:25** Lugu kadunud flöömimänglast. Jaak Joala **14:40** Jaak Joala laulude õhtu **15:30** Operatsioon Ai **16:00** Mikik-Mikk ja seenerahvas **16:10** Ollie ja Kuu **16:20** Kõlakoguja **16:30** Tom Gatesi ägemaailm **16:40** Väike täitsa suurpoiss **16:45** Sam ja Julia **16:50** Oodo **17:00** Peeter Pikk-kõrv **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Lunnisaar **18:00** Homme põgeneme **18:30** Swang **18:35** Tom Gatesi äge maailm **18:50** Muumiorulood **19:10** Tere, maailm! **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Osoon **20:00** Eeden **20:55** Jennifer ja Joanna. Täitsa šampahullud **20:55** Jaak Joala **70** 22:00 Lähestikku **23:40** Jaak Joala tähtkuju

27. juuni

00:30 Solsidan **00:50** Mida teie arvate? **01:45** Segasummasuvila **02:15** Ohtlik lendl **03:15** Reis ümber Eesti **04:10** Ajavaod **04:43** ERR. ee uudised **06:45** Prillitoos **07:45** Maahommik **08:30** Tippkohtumine **09:00** Ohtlik lendl **10:00** Eesti mäng **10:45** La Promesa **11:40** Mehed ei nuta **13:00** Maahommiku lood **13:15** Õhinapõhised Kuubal **13:45** Reis ümber Eesti **14:40** Elulugu **14:55** Solsidan **15:20** Mida teie arvate? **16:10** Mida teie arvate? **16:10** Puls **16:35** Puls **17:00** Õnne 13 **17:30** La Promesa **18:30** Aktuaalne kaamera **18:45** Eesti mäng **19:30** Segasummasuvila **20:00** Laulu- ja tantsumängud **20:55** Kultuuri kodu **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Süü **22:20** Midsomeri mõrvad **23:55** Riigimehed. Seenioride eine

00:00 Tuvikesed **00:30** Harry Wild **01:25** Viimane võmm **02:20** Kelgukoerad **03:15** Kaks kanget Ameerikas **04:05** Luksuskinnisvarahaid **04:50** Postimees. ee **05:20** Kodus ja võõrsil **05:50** Kellele kuulub su süda? **06:30** Suve-reporter **07:30** Nutikas Eesti **08:00** Ööküaline. Henrik Normann **09:00** Unelmate hotell **11:00** Roaldi retked Eestis. Töötud muusikud **12:00** Südamesoov **13:00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **14:00** Monk **15:00** Külade detektiivid **16:00** Armastuse hind **17:00** Kellele kuulub su süda? **17:40** Mõrvad mägedes **18:45** Täistunni lood **19:00** Suve-reporter **20:00** Vösavinkel suvitab **21:00** Reede ÕHTU! **22:05** Kodud rahaks **23:05** Kaugele siit

01:00 Lapsed: Ei saa teha **01:30** Kutsuge Cobra 11: Pauli etteaste **02:30** Suvelasend **03:30** Võimalik vaid TikTakis **04:05** TV3 uudised **05:00** Uurija Vera **06:00** Spidey ja tema imelised sõbrad **06:30** Jänku Juss **06:50** TV3 uudised **07:50** Kirgede torm **09:00** Kätemaksukontor **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Suvelasend **11:30** Keskei rõõmud: Kiri **12:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **13:30** Üle ja ümber: Las Vegas ja Route 66 **14:00** Kahevõitlus **14:30** Rosamunde Pilcher: Maja rannikul **16:50** WRC. Akropolisel ralli **16:45** Midsomeri mõrvad: Rally Estonia 2025 eelvaade **17:55** Kätemaksukontor **19:00** TV3 uudised **20:00** Võimalik vaid TikTakis **20:30** Normanni uskmatud seiklused **21:30** Suure tähe väike täht **23:00** Hull nädalavahetus

01:40 Jaak Joala jälged tähetolmus **02:40** Reisile minuga **03:12** ERR. ee uudised **07:00** Claude **07:10** Peeter Pikk-kõrv **07:25** Pörsas Peppa **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Tom Gatesi äge maailm **08:00** Kõlakoguja **08:10** Lunnisaar **08:15** Oodo **08:20** Sam ja Julia **08:30** Sam ja Julia **08:35** Mikik-Mikk ja seenerahvas **08:50** Ollie ja Kuu **09:00** Nõiakivi **09:35** Väike motoroller **09:45** Minu lemmikloom **09:55** Aatomiku laul. Väike motoroller. Estonian Voices **10:00** Osoon **10:30** Reisle minuga **10:55** Osooni lood **11:00** Betty diagnoosid **11:45** Laulmise rõõm **13:15** Suveöö unistus **14:55** Peata oma sõbrad **15:30** Ninjakunstnik **15:50** Kui ma oleksin suur, **21:55** Kriipsu Juku kodu **16:00** Mikik-Mikk ja seenerahvas **16:10** Ollie ja Kuu **16:20** Kõlakoguja **16:30** Tom Gatesi äge maailm **16:40** Väike täitsa suurpoiss **16:45** Sam ja Julia **16:50** Pips ja Popi **17:00** Peeter Pikk-kõrv **17:10** Claude **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Lunnisaar **18:00** Homme põgeneme **18:30** Swang **18:35** Tom Gatesi äge maailm **18:50** Muumiorul

Mis Murulaugu onule ja tema perekonnale Tallinnas juhtus

EDUARD VILDE

„Meie tegime nimelt eneste vahel maha, et me pärast lõunat kell 5 Falki puistikus, „Lootuse“ suvekorteris*, jälle kokku saame ja aru anname, kas kadunud inimesed leitud on või mitte.

Kell saab varsti 5 – lähme nüüd kõik „Lootusesse“.

„Kes siis see sõber ja vennikene on, kellega Miina ümber sõidab?“ küsis Kai veidi luurival pilgul.

„Tema nimi on Julius Peet; tal on ilus pood Pärnu maanteel, läbi ja läbi tubli noormees.“

„Kas poissmees?“

„Muidugi, muidugi!“

„Soo, soo, soo!“ tegi Kai. –

Ja nüüd läks meie seltskond kõige paremas tujus, naerdes ja naljatades, Falki puistikusse. Ilus Miina oli „läbi ja läbi tubli“ seltsilisega juba seal. Nad istusid tihedas lehestikus kohvilauas ja olid nii sügavas jutus, et nad kadunud inimesi, kelle ülesotsimise nad vististi hoopis teiste hooleks jätanud, enne tä-

hele ei pannud, kui need salgas mõlemate ümber seisid ja ema pahandaval toonil hüüdis:

„Tütar, miks sa meile nõnda oled teinud; vaata, mina ja su isa oleme sind õieti vaevaga otsinud!“

Mul jääb veel ainult nime-tada, et Muttide perekond hilja õhtuni „Lootuse“ aeda jäi, et teenritel puhveti ja õnneliku seltskonna laua vahet väga palju edasi tagasi joosta oli ja et Murulaugu onu koju minemisel teise poolele kõrva sosistas:

„Kai, Kai, ma arvan, me peame kolmed pulmad korraga tegema!“

Teisel päeval läks „Lootuse“ selts laulu- ja mängukooridega pikas rongis Katrintaali suurvürstipaari teretama. Rongis kõndis ka Murulaugu onu oma armsatega. Pärils liigutav oli näha, kuidas nad kõikumata armastuses tugevasti üksteise kätest kinni hoidsid. Jah, sel viisil et olnud enam lahkuminemist karta.

Täna sai siis ka onu ja tema perekond külalist ja tema kaasaat „palest palesse“ näha, ku-

na see õnn neil eile täiesti nurga oli läinud.

Mul on üks sõber Läänemaal, kes Murulaugu rahvast tunneb. See kirjutas mulle mõne kuu eest, lugu läinud tõesti nõnda, et onu kolmed pulmad korraga pidanud tegema. Kõige noorema tütre meheks saanud muidugi Julius Peet, kes hiljuti maa-le kaupmeheks läinud.

Lõpp

* Falgi park – park Tallinnas Wismari tänava ja Toompuiestee nurgal. Parki renditi aastatel 1882–1887 laulu- ja mänguseltsile „Lootus“, kes seal kohvikut ja einelauda pidas.

● Teisel päeval läks „Lootuse“ selts laulu- ja mängukooridega pikas rongis Katrintaali suurvürstipaari teretama. Rongis kõndis ka Murulaugu onu oma armsatega.

Auvärvavad Tallinna sadamas suurvürsti külaskäigu puhul.

EESTI MEREMUSEUMI KOGU

SUDOKUD

			3	1	7			
3								6
		2		4		9		
	4			7			2	
2		7				1		3
	8			3			6	
		5		6		7		
8								9
			1	2	3			

	7		9		5		8	
	6						2	
8		5				9		6
9			5		1			7
6			4		8			5
3		6				7		2
	2						1	
	1		2		9		3	

KUHU MINNA

● MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum
„Kuidas taltsutada lohet“ –
21. juunil kl 11, 25. juunil kl 17,
26. juunil kl 15.

● MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum
E-P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus
E-P 11–18. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda
K-P 11–18. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum
K-P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum (Kadar-piku küla, Lääne-Nigula): K-P 11–17. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum
(Sadama 32, Haapsalu)
T-L 10–18; P ja E 10–16.
www.aiboland.ee.

Rõude muuseum
N-R 12–18 ja L 12–14,
muul ajal ette teatades
roudemuuseum@gmail.com,
tel 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum on
avatud T-L 10–17. E-post:
lihulamuuseum@laaneranna.ee.

● NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3)
laenutus- ja lugemissaali vitriinides Pärnu portselani-maalijate seltsi Lüster kevadnäitus
29. juunini.

Lugemissaalis näitus „Eesti raamatu aasta piltvaip“ 24. juunini ning „Eesti, Läti ja Leedu kaunimad raamatud“ 29. juunini.

Trepigaleriis Eesti ajaloomuuseumi laste ja noorte eksliibrisevõistluse parimad tööd 11. juulini.

Lasteraamatukogus (Wiedemanni 11) õpilastööde näitus „Kui lahti löön raamatu...“, Haapsalu kunstikooli õpilaste tööde näitus „Paberist tass“, Tallinna VII illustratsioonitriennaali

välisautorite näitus „Pildi jõud“ ja „Pilla-palla muinasjutud“. Läti kunstniku Gusts Linkeviči pildid samanimelisele raamatule. Näitused avatud 31. juulini.

Haapsalu kultuurikeskuses ja linnagaleriis (Posti 3): Haapsalu graafilise disaini festivali tööd 29. juunini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2): **majagaleriis** Haapsalu kunstikooli 42. lennu lõputööd 22. juunini.

Hoovigaleriis Haapsalu kunstikooli I–III kursuse õpilaste tööd 22. juunini. Ülo Telgmaa juubelinäituse avamine majagaleriis kolmapäeval, 25. juunil kell 17. Matti Tapio Vainio näituse „Peegeldused“ avamine hoovigaleriis 26. juunil kell 17. Galeriid avatud K-P 12–18. Püha-päeval, 22. juunil 12–15. Tasuta!

Lihula muuseumis (Lihula mõis, Linnuse tee 1): Näitus „Läänemaa naise pidulikud rõivad 19. saj lõpus ja 20. saj alguses“ jääb avatuks septembri lõpuni. T-L kell 10–17. Näitus „Lihulas sündinud loodusteadlane Wilhelm Konstantin Frommhold Petersen“ püsiekspositsioonis. T-L kell 10–17.

Haapsalu pitsikeskuses (Karja 25): Gunta Randra tele-nukkude näitus „Omadele võõras, võõrastele oma“ 28. juunini. Keskus avatud T-R 11–18 ja L 11–15.

● RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu (Posti 3) ja **lasteosakond** (Wiedemanni 11) T-R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7) suletud. 23.–24. juunil SULETUD.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K-N 12–13.30, 14–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla) T-K 10–18, N 10–16, R 09–15. Iga kuu 2. ja 4. laupäeval 9–15. 19.–24. juunil SULETUD.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E-K 10–18, N 14–19, R 10–14. 23.–24. juunil SULETUD. www.lib.haapsalu.ee.

Regionaalhaigla Veriteenus

TULE DOONORIKS,

kui oled terve, puhanud ja söönud, kehakaaluga üle 50 kg, 18–60aastane.

verekeskus.ee f Doonorid ja Sõbrad

Võta kaasa isikut tõendav dokument!

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISI-ABIKESKUSEST

Psihholoogiline nõustamine
515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave laanemaakriisiabikeskus. weebly.com/

TÄHTSAD TELEFONINUMBRID

Kiirabi, politsei, päästeamet	112
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Usaldustelefon	126
Lasteabitelefon	116 111
Läänemaa naiste tugikeskus	504 2300
Maanteeinfo	1247
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevärk	
operatiivinfo	473 5013
näitude teatamine	473 5016
Imatra Elekter, rikketelefon	715 0188

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

Ostan vanu raamatuid, maale, graafikat, postkaarte, nõusid, münje jne. Tel 5829 9810.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid. Autoalarmid.
LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Müüa liiva, killustikku, purustatud kruusa, söelumata mulda (turbasegu). Info 5697 5216.

Müüa ajalooline püügiõigus nakkevõrgud 10 tk Tel 518 2618.

HAAPSALU UKSETEHAS MÜÜB PUITBRIKETTI. UUS HIND 175.-/alus! INFO 472 0800.

PUIT

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kask ja kuiv puu alates 65.-, transport 3–9 ruumi. Tel 505 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrist küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihu-meetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Müüa lõhutud küttepuid. Toores ja kuiv lehtpuu, metsakuiv okaspuu, hind al 60.-/rm. Tarne 10- ja 15ruumise autoga, info tel 521 1377. 3 m lehtpuu, tarne 30 tm, hind kokkuleppel, info tel 502 4895 info@pajakapuit.ee.

Müüa Haapsalus toorest ja kuiva küttepuid, lehtpuu 30, 40 ja 50 cm. Tel 501 2407.

Müüa 0,5 m pikkust puud (saar). Väga hea katlapuit. Saare kütteväärtus 1650, hall-lepal 700. Tel 5665 3555.

TURG

Haapsalu turul lilletelgis suur valik begooniaid ja teisi suvelilli ning ampleid. T–P 9–14.

TEENUS

Viin ära vanarauda, oksi, ehitusprahti, mööblit jm. Teen lammutus- ja ehitustöid, puude langetamine ja muud tööd. Tel 5802 9660.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutöid. Tel 557 3287, Jevgeni.

Teostame majade, abihoonete ja aedade ehitusi, tänavakivide paigaldust, võtrmed kätte lahendused. Dekkan.ehitus@gmail.com. Tel 5632 7955.

Kas nägid või kuulsid midagi huvitavat?

Saada vihje veebis www.le.ee või meiliaadressil info@le.ee.

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Puurkaevude ja maaküttekäevude puurimine ning projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E–P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus ja üldehitus tööd nii sees kui väljas. Saabtehtud OÜ 5454 0425.

Katuste kõrgsurvepesu ja värvimine (plekk, kivi, eterniit). Tänavakivide puhastus. 5624 1509, Andres.

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968.

Rakkekaevude puhastamine, remont, rõngaste vahetamine, kaevumaja ehitus ja käsipumpade remont. 557 4792.

Plaatimis- ja tapeetimistööd. kviimistlus@gmail.com. Tel 5633 5783.

KOOLITUS

Fixum Autokoolis algab 5.07.2025 VEOAUTO- JA BUSSIJUHI TÄIENDÕPPEKURSUS. Info tel 511 8111.

TÖÖPAKKUMINE

Resa OÜ pakub tööd EHITUSTÖÖLISELE. Pakume tööd tublidele ja kohusetundlikele eelneva kogemusega ehitustöölisele. Oskama peab üldehitustöid (müürladumine, armeerimistööd, kergseinte ehitamine, fassaaditööd, avatäidet paigaldamine jne). Oluline on eesti keele oskus ja B-kategooria juhiloa olemasolu. Kui oled huvitatud, saada oma CV resa@resa.ee või võta ühendust 5666 0149.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Igavikuteele on lahkunud meie armas ema ja vanaema **HELJA PAAKSPUU** (15.07.1934 – 17.06.2025).

Leinab perekond

Urni ärasaatmine ja mälestusteenistus Lihula Eliisabeti kirikus 06.7.2025 kell 13.

TEADE

Seoses katuse remondiga on 26. juunil kell 15–22 Suur-Mere tänav alates Viieristist suletud. Ümbersuunamine Wiedemanni tänavale. Lisainfo tel 5330 8846.

Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Tel 5355 4330

Läänemaa vähiühing

on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba 20 aastat.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013. Tel 5633 5783.

Kuulutage 1 kuu paberlehes, kingime 1 kuu veebis tasuta. Võtke ühendust le@le.ee.

Lääne Elu

paber- ja digilehe hinnakiri

	PABERLEHT		PABER+DIGI
1 kuu	13	1 kuu	17
3 kuud	38	3 kuud	48
6 kuud	73	6 kuud	92
12 kuud	133	12 kuud	170
E-arve	12	E-arve	15
		DIGILEHT	
		1 kuu	8
		3 kuud	20
		6 kuud	37
		12 kuud	74
		E-arve	8
		DIGILEHE PÄEVA-PILET 1,50	

473 7111

le@le.ee

Kinnisvarajutud tassi kohvi ja koogiga!

Tule küsi kinnisvaraalast nõu, räägime, mis kinnisvaraturul toimub!

Helista või kirjuta mulle ja lepime aja kokku! Kohv ja kook on minu poolt!

Annely Sermat
+372 513 5163
annely@karjaku.ee

KALMISTUPÜHAD				
EELK Lääne praostkonna kogudustes 2025. aastal				
HAAPSALU	22. juuni	14.00	Haapsalu vana kalmistu	
	22. juuni	16.00	Haapsalu metsakalmistu	
KARUSE	22. juuni	11.00	Sause/Tuudi kalmistu	
	22. juuni	13.00	Karuse kalmistu	
KULLAMAA	22. juuni	11.00	kalmistu	
LIHULA	22. juuni	11.00	armulaud kirikus	
	22. juuni	12.00	kalmistu	
LÄÄNE-NIGULA	22. juuni	13.30	Koela kalmistu	
	24. juuni	11.00	Leediküla kalmistu	
	24. juuni	14.00	Vedra kalmistu	
	23. juuni	11.00	Rõude kalmistu	
MARTNA	23. juuni	12.00	armulaud Martna kirikus	
	23. juuni	12.30	Martna kalmistu	
	3. august	11.00	Väike-Lähtu kalmistu	
	24. juuni	10.00	missa kirikus	
MÄRJAMAA	24. juuni	12.00	Viilumäe kalmistu	
NÕVA	22. juuni	11.00	kalmistu	
RIDALA	22. juuni	13.00	Ridala uus kalmistu	
	22. juuni	14.00	Ridala vana kalmistu	
	22. juuni	15.00	jumalateenistus armulauaga kirikus	
	10. august	13.00	Sinalepa kalmistu	
VORMSI	22. juuni	11.00	kalmistu	

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS. Teave veebis www.abikassa.ee. E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

HINGEVIITUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E–R 10–15 KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor), 5846 1111
www.hingeviit.ee
info@hingeviit.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviit@gmail.com / 58 503 340

Wiklandi pildid jõudsid Rootsi laevadele

Eestist Rootsi sõitvatel Tallinki laevadel Victoria I ja Baltic Queen saab suvel vaadata Haapsalust pärit kunstniku Ilon Wiklandi illustratsioone. Näitus on valminud koostöös Iloni Imedemaa muuseumiga.

Muuseumi juhataja Maarja Kõutsi sõnul on Wiklandi looming loonud kultuurisilla Eesti ja Rootsi vahele. „Wiklandi illustratsioonidega on üles kasvanud tänapäeva laste vanavanemad, mis tähendab, et äratundmisrõõmu jagub nii nooremale kui ka vanemale põlvkonnale,” lisas ta.

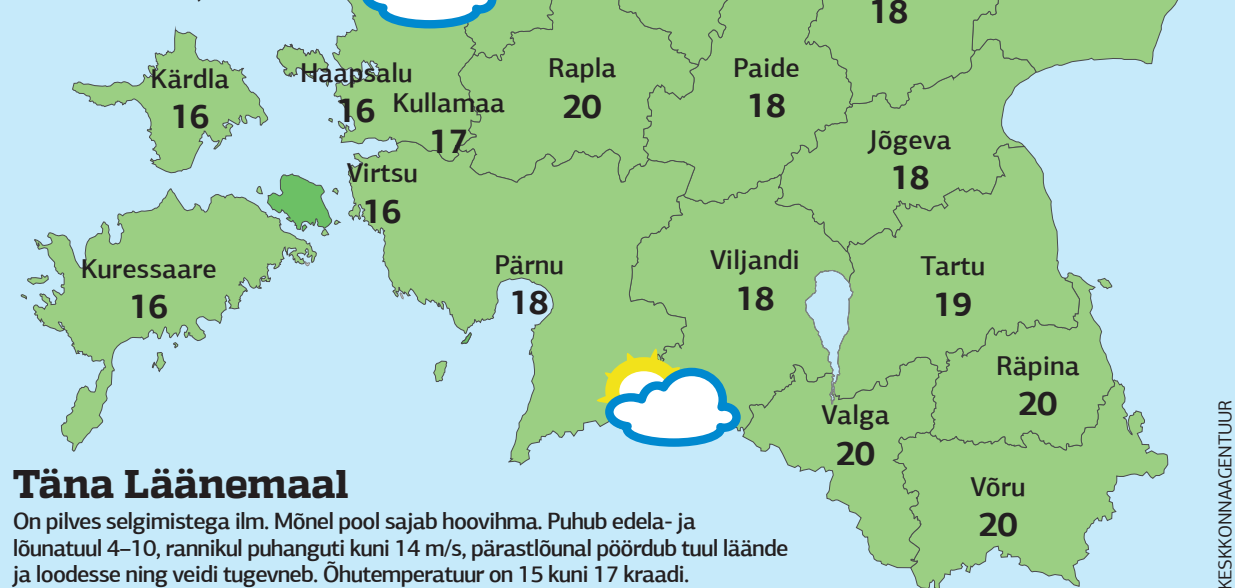
Näitusel on võimalik mitmes keeles tutvuda Wiklandi eluloo, illustratsioonide ning illustreeritud raamatutega.

Baltic Queen sõidab üle päeva Tallinnast Stockholm ja tagasi. Victoria I teeb suvel kruise Tallinnast Visbyse Gotlandi saarel.

Näitus on avatud Victoria I pardal kuni 10. augustini ja Baltic Queenil kuni 21. augustini. **RISTO UNT**

ILM

VEETEMPERatuurID
(20. juuni kell 15)
Dirhami 16,4°
Haapsalu 16,6°
Virtsu 17,0°
Rohuküla 17,7°

Täna Läänemaal

On pilves selgimistega ilm. Mõnel pool sajab hoovihma. Puhub edela- ja lõunatuul 4–10, rannikul puhanguti kuni 14 m/s, pärastlõunal pöörduv tuul läände ja loodesse ning veidi tugevneb. Öhutamperatuur on 15 kuni 17 kraadi.

Pühapäev	öö päev	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev
loode-, põhjatuul 3–10 (15) m/s	9°...17°	muutlik tuul 1–9 (14) m/s	edela-, kagutuul 5–10 (15) m/s	lääne-, loodetuul 4–9 (16) m/s

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Ralume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Balti Puurkaev

- Puurkaevude pesu
- Maasoojuspuraukude puurimine
- Puurkaevude puurimine
- Soojuspumpade paigaldus
- Pumpade paigaldus
- Rauaeraldusfiltrite paigaldus
- Septikute ja veetrasside paigaldus

Tel: 521 7415, 504 2999
www.baltipuurkaev.ee

Suivate maakodus?

Pidage meele ka Lääne Elu uuele aadressile ümber suunata!

Helistage 473 7222 või kirjutage le@le.ee.

VEDRA ÜRITUS ON TASUTA!

JAAANIPÄEV

22.06 KL 18 VEDRA KÜLAPLATSIL

ESINEB ANSAMBEL VLÜ

ÕHTUT JUHIB ROGER TIBAR
ÕHTUT LÕPETAB DJ MAREK ROOMETS

• TEGEVUSED SUURTELE JA VÄIKESTELE • SÖÖK-JOOK KOHAPEAL •

LÄÄNE-NIGULA VALD, KATUSE REMONT, Dietrich, SAERSI INVEST, ROOSTA Puhkeküla, SAERSI EHTITUS, SPETSIPUHAUSTUS OÜ, AWestSpark OÜ, skywind, KEHRA AGRO, KongoDzungel, MADILO, LAK, JAKRI, KRUUNDI TALU, TANDEM KAUBANDUS, LINNAE PERSON, HALLIKAUUS, JNS TRANS, Lepiku OÜ

Otsime

BUSSIJUHTI

maakonnaliinidele Haapsalus. Võimalik nii osaline kui ka täistööaeg.

Tel 5101872

Nautige suve koos Lääne Eluga!

Tellimiseks võtke ühendust le@le.ee, helistage 473 7111 või tulge toimetusse aadressil Posti 30, Haapsalu.

Rannarootsi Muuseum kutsub:
Laupäeval, 21. juunil 2025 kell 12-15

RANNAROOTSI PÄEV

Sadama 32, Haapsalu

Päeva alustab Ruslan Trochynskyi kontsert

ÕPITOAD: Hiiu kannel, süüteroosid. Suitsukala, pannkoogid, grillime vorste, viinereid ja vahukomme, küpsetame tokisaia. Sündmus on tasuta. Võid toetada Rannarootsi Muuseumi. Paadisõidud Tule suvisel pöörpäeval külla! Täname toetajaid:

HAAPSALU LINN, RÄNNAROOTSI, Prins Carl Gustafs stiftelse, Lääne Elu, EESTI LINNADE JA VALDADE LIIT, Lõimumise ja kohanemise tugi Haapsalus

Haapsalu Tenniseklubi

alustab igal kolmapäeval

KRAHVIAIA TENNISEKESKUSES

SELTSKONDLIKUID TENNISEÕHTUID 2025

4.juunil	2.juulil	6.augustil
11.juunil	23.juulil	13.augustil
18.juunil	30.juulil	20.augustil
25.juunil		27.augustil

kell 17.45-20.00

Auhindadega peame meele paremaid ja aktiivsemaid mängijaid!

Osavõtutasu klubi liikmetel 20 € mängija kohta, ülejäänutel 25 € mängija kohta, õpilastel 10 €.

Registreerimine hiljemalt sama päeva kell 10.00-ks FB Seltskonnatenisegrupp

Info: tel 502 3047; vello@haapsalutennis.ee

HAAPSALU TENNIS

Kui soovite jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvustage oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu
online.le.ee

Küsi lisa aadressil reklaam@le.ee.

VAATA KA
WWW.LE.EE